

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се подаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РАСПИСИ

Свима окружним начелствима и Управи града Београда

Кад у једној држави ауторитет полицијских власти тако опадне, као што је то по готово једнодушној оцени случај код нас, онда настаје озбиљна опасност не само по развитак и напредовање те државе, него, могло би се страховати, и по сам њен опстанак.

Узрок је томе неповољном стању, по моме мишљењу, поглавито у томе, што чиновници или не врше законске одредбе, или што их неједнако примењују на све суграђане. А они их не врше или због свога личног или партијског расположења према овоме или ономе суграђанину, или из страха, да строго примењавање закона према истакнутим члановима какве политичке странке може имати рђавих последица по њих. С друге стране бивало је на жалост у прошлости доста случајева, да су и главни надзорници чиновника са овога или вишега места сами захтевали да чиновници врше таква дела, која стоје у правој супротности са законским одредбама. За потврду овога има у прошлости доста примера који су свакоме познати.

Такво злоупотребљавање власти учинило је, те је у народу с разлогом поколебана вера у правни поредак у земљи, и створило се уверење, да се закони пишу само из обичаја, а да је прави закон воља власника, па макар то они били и најнижега чина.

Ја сам се тврдо одлучио да томе злу учиним крај, да повратим у народу веру у закон, да уздигнем углед државне

власти. Ту своју одлуку ја ћу моћи извршити једино уз ревносну и савесну помоћ свих а нарочито полицијских чиновника, који имају најчешћег и најнепосреднијег додира с народом.

Прави узрок томе злу није, по моме мишљењу, у самом чиновништву, већ у врховима државне управе, која је не само то трпела, већ, на жалост, и подржавала и потпомагала. А да ли је то моје уверење правилно, брзо ћу се уверити, јер ја тај прави узрок отклањам тиме, што ћу од чиновника тражити једино вршење службе на основу закона, и њихово строго примењавање на све грађане без разлике. Овим им дајем могућност да покажу своју честитост и способност, или да обелодане своју неисправност и незнање.

Ослобођени овако од сваких противзаконских прохтева одозго, они су тиме разрешени од свих страховања одоздо. Имајући у рукама само законске одредбе, и водећи само о њима рачуна, они ће, ако су свесни своје дужности и спремни за њено вршење, убрзо прибавити државним властима онај ауторитет, који им закон даје. Грађани пак престаће гледати у чиновницима једно зло, кога се боје, већ ће видети у њима своје заштитнике, да као слободни грађани у слободној земљи уживају сва своја грађанска права. Од чиновника и од власти у опште бојаће се само они, који хоће да живе без закона, који хоће туђу слободу да сужавају, да друге тиранишу.

Не будем ли пак наишао на очекивану исправност, осетим ли код појединих органа лабаво или никакво вршење њихових дужности, ја ћу према њима употребити сва средства — а имам их доста — која ми је закон дао. То ћу у толико лакше моћи учинити, што ће се тада јасно видети, да

су они сами криви опалом свом угледу и изгубљеној вери народној у закон.

Ја нећу овде ређати дужност полицијских чиновника једно с тога што су њихове дужности законом одређене. Али хтећу да им свратим пажњу на један посао, који је пред њима, и који је главни задатак ове владе. То су избори Посланика за Народну Скупштину. Што то чиним, узрок је недавна прошлост, која нам је показала како се безаконно ради у оваквим приликама.

Није давно било, када су окружна начелства (са начелником на челу) била зборна места за састав кандидатских листа посланичких, и ако је изборни закон јасно одређивао да се такви чиновници казне губитком службе. А свако се сећа, како су између главних и поновних избора окружни начелници или министрови изасланици крстарили по окрузима и збацивали кметове, и ако је изборни закон прописао за такве чиновнике казну две године затвора или новчано 1000 динара.

Влада је ставила себи у задатак, да се избори народних посланика изврше без икаквог утицаја власти, те да се види право расположење народно, и ја тражим од подручних ми органа да ми помогну, те да тако и буде. Нека буду уверени да ћу свако одступање од закона казнити свом строгошћу којом располажем, и да ова наредба неће остати само на хартији као што је то до сад често бивало.

У пуном уверењу да овим расписом чиним једну велику олакшицу свима полицијским властима у вршењу њихове дужности, да им скидам с врата један терет, под којим су се у прошлости савијали, ја се наддам, да ћу код њих наћи ону потпору, која ми је у испуњењу ове

моје дужности потребна. Не нађем ли је код кога — тај је сам себи онемогућио опстанак у државној служби.

Овај ће мој распис начелство саопштити свима подручним чиновницима и уобичајеним путем објавити у целој земљи.

Бр. 1278.

23. маја 1905 год.

у Београду.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,

Љуб. Стојановић с. р.

Свима начелствима и Управи града
Београда

Сазнао сам да се у Србију увозе знатне количине рибље траве (*Jemen sossuli indicii*).

Овај трговачки артикал скоро искључиво употребљује се за тровање рибе. Како је тровање рибе у Србији забрањено законом о уништавању штетних животиња и биљака, као и законом о риболову, нашао сам за потребно забранити увоз рибље траве у Србију, као надлежан по чл. 24. тач. 5. — о чему сам известио и Господина Министра финансија.

Према овоме, од данас не могу овај артикал увозити ни апотекари ни дрогисте, јер се рибља трава сада ни у медицини не употребљује.

Препоручујем начелству — Управи да у своје подручју одмах напише сву рибљу траву, која се у промету налази, нареди дрогистама и апотекарима да сву заосталу количину распродаду до краја овог месеца, па о тој продаји саставе списак, у коме ће бити означени купци и количина продане траве. Тај списак, по окончаној продаји, предаће се месној држ. полиц. власти.

Ако начелство нађе ма и најмање количине рибље траве код трговаца и дућанџија оно ће их казнити, јер дућанџије и трговци не смеју држати и продавати ову робу.

После 31. маја ове год. ни један дрогиста или апотекар не сме имати рибље траве у радњи, јер ће се ма и најмања количина сматрати као недозвољено држање и казнити по чл. 33. тач. 2. закона о чув. народ. здравља.

Препоручује се начелству — Управи да ову наредбу у своје подручју објави и о њеном извршењу стара се.

СБр. 5370.

19. маја 1905 год.

у Београду.

Председник
Министарског Савета,
Министар
унутрашњих дела,

Љуб. Стојановић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРАВУ СВОЈИНЕ И ПРАВНИМ ОДНОШАЈИМА НА ВОДАМА У СРБИЈИ.

(НАСТАВАК)

40. — По вршење права употребе непловне воде ограничено је сваком прибрежном сопственику, с једне стране, истим или равним правом осталих, снижих или прекоречних, прибрежних сопственика, а с друге опет стране, јавним или општим интересом („јавним обзирима, који проистичу из свезе и потребе вода“, в. 2. алинеја чл. 9.).

А та су ограничења:

а) што је за свако друго употребљавање текуће непловне воде, које није споменуто у чл. 14., као и за подизање нових или преиначавање или измену већ постојећих грађевина или сирова, које су потребне за то друго употребљавање (н. пр. подизање или преправљање фабрике, воденице, стружнице, и т. д.) потребно и овде, као год и код пловних вода, претходно одобрење надлежне полицијске власти (окр. начелства), но само тада „ако би то употребљавање имало средства на права других или улива на својства, ток, пад или висину воде“ (2. алинеја чл. 15.) или на потрошак воде (чл. 16. при крају). — Но између овог одобрења власти код непловних и оног код пловних вода је знатна разлика. Тамо то одобрење ствара (конституише) право или повластицу на ту другу употребу воде, а овде то право већ постоји (в. у чл. 4. „но“ и у чл. 11: „имајући право употребе воде“), те одобрење власти придлази само зато, да га регулише, да утврди да оно у облику, у којем хоће да се појави, није противно ни општем интересу ни правима других прибрежних сопственика; или, ако власт нађе да би облик те друге употребе дошао у опреку с општим интересом и туђим правима, да га она тако дотера да се оно може вршити без повреде јавнога интереса или права других. То се претходно одобрење власти дакле, овде појављује сако као обична превентивна полицијска мера, којој је задатак да, испитавши све прилике данога случаја (чл. 31.), постави услове за вршење тога права, да значи: место, количину и начин употребљавања воде (в. чл. 17.), како би се, у границама могућности, могли избећи могући спорови, који су и иначе већ поводом употребе воде врло чести;

као и да означи највећу допуштену висину воде и допуштену нисину воде (чл. 22.);

б) што ни један прибрежни сопственик не сме, употребљујући воду из свога дела речнога корита, чинити је нечистом на штету другог прибрежнога сопственика или других лица, која имају право на употребу воде (н. пр. становника села или града) нити причињавати туђим земљама пошлаву или нанос (3. ал. чл. 9.);

в) што ни један прибрежни сопственик не сме сву воду потрошити, те с тога мора неупотребљену воду пре него што она додирне туђу — суседну — земљу вратити опет у првобитно корито њено, осем ако се друкчијим пуштањем (н. пр. пролазом кроз јаз или канал) не чини никаква штета другима, који на ту воду права имају (чл. 11.);

г) што сопственик земље, преко које тече каква вода, не сме својевољно на штету земље (или какве грађевине на њој за употребу воде н. пр. воденице), која лежи ниже његове земље, преиначавати природни ток те воде, нити га пак укорињавати, на штету земље (односно грађевине на води), која лежи више његове земље (чл. 10.);

д) што ни један прибрежни сопственик не сме, без допуштења власти, до саме воде у кориту реке, засађивати, шумити, подзиђивати, откопавати или преграђивати, у колико би то имало улива на ток, висину и својства воде (3. алинеја чл. 15. у вези с §. 267. грађ. зак.) — То ограничење важи и за преправке досадањег стања (в. §. 395. крив. зак.).

Ако пак који прибрежни сопственик противно овим ограничењима поступи, он не само да кривично него и грађанско-правно за причињену штету оштећеноме одговара (§. 395. крив. зак.); и

ђ) што је сваки прибрежни сопственик дужан да у случају реке употребе за воду (н. пр. при пожару или кад становништво села или града нема уопште довољно воде), а по претходном наређењу полицијске власти, уступи привремену употребу своје воде (чл. 27.) или и дужу колика је количина селу или граду потребна а претицала би преко потребе прибрежнога сопственика (чл. 28). У оба случаја он нема права на накнаду за ту употребу воде.

41. — Сопственици земаља, које леже једна до друге, а све су поред какве непловне воде, могу се сагласити на то, како ће воду употребљавати и у том случају њихове се земље

сматрају у том обзиру, према трећима, као једно цело т. ј. као заједница или смесништво (чл. 12. и §. 215. грађ. зак.).

42. — Острва у непловним водама. — Под острвом разуме се оно узвишење земље у води, које се при редовном (нормалном) стању те воде уздиже над њеном површином и које је толико удаљено од обале, да се може бар чуном опловити.

Ако би се у каквој домаћој непловној реци образовало ново острво, онда се оно сматра као прираштај (accessio) прибрежних земаља и припада сопственицима тих земаља, који га деле међу собом (§. 262. грађ. зак.) и то овако:

а) ако се острво образовало по средини речног корита, онда се оно најпре иодели линијом, која се замишља да иде дуж средине речног тока. А та се средња линија изналази кад се преиолове оне линије, које се, према редовном (нормалном) стању воденог тока, повуку од једне обале до друге, а у одстојању једне линије од друге колико је ново острво дугачко. Затим се део острва од оне средње линије и с једне и с друге стране, деле на прибрежне сопственике по дужини земље свакога од њих; и

б) ако се ново острво начинило само с једне стране те средње линије, онда га међу собом деле само сопственици прибрежних земаља на тој страни, на којој је постало, и то опет по дужини својих земаља.

43. — Новог острва, међутим, нема у овим случајевима, које предвиђа §. 263. грађ. законика, наиме:

а) кад се водени ток расцепи на кракове па ови олове нечију земљу (њиву, ливаду и т. п.) тако, да ова сад представља острво. У том случају опловљења земља остаје и даље у својини досадањег јој власника;

б) кад водени ток захвати у своје корито део чије земље, па га после неког времена напусти, дакле, тај захваћени део пресуши; он се тад враћа у својину пређашњег му власника; и

в) кад се водени ток излије из свог корита те поплави прибрежне земље; тад власници поплавлених земаља не губе права својине на те земље и ако га за време трајања поплаве не могу да врше.

44. — Напуштено корито (alveus derelictus). — Дешава се да каква река, пловна или непловна, промени неки део свога досадањег корита на тај начин, што га напусти а место њега заузме изванредан део прибрежних земаља. У том случају, по §-у 264. грађ. законика, сопственици заузетих земаља имају право да се из пресушеног дела речног корита накнаде у сразмери претрпљених губитака, па било да је онај пресушени део за то довољан било да није. Ако није могуће тога ради извршити деобу напуштеног дела корита у природи, онда ће та деоба извршити продајом истог земљишта па отуд добивен новац поделити на оштећене прибрежне сопственике (§. 499. грађ. зак.). И тек ако после дате накнаде што преостане од тога земљишта с њим ће се поступити као и с новим острвом по §-у 262.

Али ако речно корито пресушује поред обала, онда се напуштени делови корита само непловне воде сматрају као прираштај прибрежних земаља по аналогiji §-а 264. грађ. зак. а код пловне воде, они припадају држави. Правичност захтева да држава овај део земљишта за накнаду уступи прибрежним сопственицима, те да ови очувају досадању могућност да се водом користе.

45. — Нанос или напловина (alluvio) — Бива да водени ток понајлак и неприметно, а без ичијег удела, наноси земљу на које место на обали, те тим начином ову увећава. То се увећање обале назива наносом или напловином (алувијом). По §-у 265. грађ. зак. то прираштање обалске земље припада у

својину сопственику њеном, а то, како се обично вели, зато, што се не може поуздано доказати туђе право својине на тај нанос. За тај прираштај прибрежни сопственик није дужан дати никакве накнаде, па ни онда, кад би се баш и знало с чије земље нанос долази.

46. — Одваљени део земље (avulsio) — Ако се деси да водени ток силом својом одвали или откине један део земље од једне обале, па га привали туђој обалској земљи, тад, по §-у 264. грађ. зак., он неће одмах припасти власнику увећане прибрежне земље, него тек по истеку једне године и то само тада, ако ту одваљену земљу не би њен пређашњи власник обрађивао или се њом не би користио у току те прве године.

Раширивање права својине прибрежног сопственика на тај одваљени комад земље је дејство особене застарелости, која је постојала у старијем Немачком Праву под именом *футања* или *мучања* (Verschweigung), па је отуд прешла у Аустријски а из овога у наш грађански законик. Овде је за задобивање својине на тај комад одваљене земље потребно само то: да се је досадањи сопственик уздржавао за годину дана од таквих поступака с тим комадом земље, из којих би се могло закључити да му је намера да га и даље задржи у својој државини¹⁾, н. пр. није га оградио, обрађивао, под закуп издавао и т. д. А није потребно да и сопственик прибрежне земље, уз коју је тај комад приваљен, што предузима, као што то траже неки страни законци (н. пр. француски).

Ако је, пак, досадањи власник одваљеног комада земље, у течају те прве године, очувао био своје право својине на исти, па га после тек напустио, онда је за губитак односно за прибављање својине на исти потребан редован одржај (usu-sarior, тј. тековинска застарелост, §. 929. грађ. зак.).

V.

47. Правни одношаји на приватним водама. — Приватне се воде разликују на:

а) затворене или стојеће воде. Амо спадају: извори, метеоролошка (кишна и снежна) прикупљена вода, бунари, рибањаци и остале воде, које су у ма какве затворе прикупљене на приватном земљишту (н. пр. у резервоаре, цистерне), и

б) текуће воде, као: отоци поменутих вода под а) док теку кроз приватну земљу.

48. — Затворене су воде саставни део земље, па којој су (Portio enim agri videtur aqua viva), па с тога и јесу у приватној својини сопственика земље на којој су (чл. 5. „припадају господару земље на којој су“). Својина је на ове воде својина у правном (техничком) смислу и обухвата сва права на речно корито и воду као и искључиво право на употребу и све користи од њих, нарочито право на риболов, но, разуме се, све то у толико, у колико није ко други особеним правним основом задобио какво право, н. пр. службеност с туђега бунара или извора воду носити или ту стоку појити (§. 335. под 2., Грађ. зак.); а ван тога, сопственик је властан тим водама по својој вољи располагати (чл. 9.), н. пр. извор затрпати, рибањак пресушити и т. д.

Својина се на те воде прибавља и губи по општим правилима о прибављању и губљењу својине на непокретна добра, која су изложена у грађанском законик.

Она може бити оутеретена и службеностима у корист трећих лица.

Она се заштићује редовним правним средствима, тужбама, којима се и својина у опште заштићује.

¹⁾ По Римском Праву је пређашњи сопственик губио право својине на одваљени комад своје земље тек тада, пошто су дрва на њему густина своје жите у ту земљу тј. у ону, уз коју је приваљен.

49. — И текуће су воде у својини сопственика оне земље, кроз коју теку и докле кроз њу теку.

О својини на те воде, о прибављању и губљењу исте, као и о праву употребе тих вода важи све оно, што је речено о затвореним водама, с том разликом, што је то право ограничено онако исто као и код непловних вода. Тако ни овде се не сме мењати природни ток отоку на штету власника ниже земље, нити на штету овога успоре правити, нити у воду сипати или пуштати штетне материје и т. д.

50. — У случају иреке употребе за воду, н. пр. у случају пожара или суше, местна полицијска власт има право (Nothrecht) да, у општем интересу, нареди привремену употребу и приватних вода, а без икакве накнаде сопственику, чија је дотична вода (чл. 27.).

(наставиће се)

Андрa Ђорђевић

МЕШАЊЕ У СПОР И ЗАКОН

од 17. јануара 1900. год.

(НАСТАВАК)

Споредна интервенција. Пре измене § 65. од 17. јануара 1900. год., овој интервенцији имало је места све до окончања спора. И заиста, пре те измене, § 65. гласио је овако: „Кад се ко боји, да ће у праву свом штете имати, ако извесна парнична страна парницу изгуби, може у свако доба, док парница окончана не буде, умешати се у ту парницу и т. д.“

По овом ранијем тексту §-а 65., споредни интервенијент могао се умешати, и то увек, и онда када је спор био већ код касационога суда. Што је њему једино одузимало могућност интервенисања, то је свршетак спора, било зато што је одлука првостепенога односно апелационога суда постала услед неупотребе правнога средства (незадовољства или жалбе) извршном било, пак, услед тога што је одлуку нижега суда одобрио и касациони суд⁴⁾.

Данас више није тако. Споредној интервенцији има места само до првих примедба касационога суда по главној ствари⁵⁾.

⁴⁾ В. А. Ђорђевић, *Теорија грађанског судског поступка*, Прва половина, стр. 124..

⁵⁾ Дискутује се о томе, до кога момента може бити позивања у заштиту. По једном мишљењу позивања у заштиту може бити само у тужби односно у одговору на тужбу (§§ 94 тач 4. и 106. грађ. суд. пост.). Ово мишљење заступа г. А. Ђорђевић, у своме делу *Теорија грађанског судског поступка* (I, стр. 127.) и касациони суд, у свом решењу (I. одељење) од 27. Септембра прош. год. бр. 8224.. По другом мишљењу заштити има места све до првих примедба касационога суда по главној ствари (§. 65. грађ. суд. пост. допуњен и измењен зак. од 17. Јануара 1900. год.). Мишљење ово брани нарочито г. В. Несторовић, судија касационога суда, у својој ваљаној и исцрпној расправи: *Докле има места позивању у заштиту*, оштампаној у *Браничу* (1905. год. св. за Фебруар). Г. Несторовић се оснива на тој консидацији да је заштита само један случај споредне интервенције, и да је између ње и других случајева та једина разлика што се заштитник, по правилу, не меша, као обични умешач, својом иницијативом, већ на захтев парничара коме он дугује заштиту. Због тога се заштита и зове принудна интервенција (l'intervention forcée). Иначе она потпада под остала правила која се тичу интервенције, поименце под правило §. 65. грађ. суд. пост., да интервенције може бити све до првих примедба касационога суда по главној ствари. Треће одељење касационога суда, у своме решењу од 1. Децембра 1904. год. бр. 11347., као да иде још даље него г. Несторовић, допуштајући позивање у заштиту у сваком стадијуму спора.

Ипак у корист првога мишљења дала би се, осим аргумента основаног на §§. 94. и 106. грађ. суд. пост. (А. Ђорђевић, *op. cit.* I, стр. 127.), навести још и ова посматрања.

Ми смо се горе већ занимали тим питањем, зашто треба интервенцију допустити све до краја спора у који се жели интервенисати. То је, подсећамо, стога што се може десити и дешава се да интервенијент сазна за парницу по следњег момената, онда када је она код касационога суда. Ограничити, њи у

Што се првостепенога и апелационога суда тиче, споредна интервенција није ни сада, као ни пре закона од 17. јануара 1900., ограничена никаквим роком. Овај закон дошао је да је ограничи само код највишега суда. Пре њега, тај факат да је касациони суд био већ учинио прве, друге, треће и т. д. примедбе, по главној ствари, на одлуку нижега суда, ништа није сметао споредном интервенијенту да се умеша. После тога закона, *прве примедбе* по главној ствари одузимају му могућност интервенисања. Ма како се дуго спор водио, после

овом погледу, мешање у спор, то би значило, често пута, излагати интервенијента штети без његове кривице.

Међутим са заштитом ствар друкчије стоји. Тужилац односно тужени, бар кад је у своме делу, зна, при самом заснивању спора, in limine litis, да ли му ко, у том спору, дугује заштиту. Пошто, по § 341. грађ. суд. пост. „предмети, због којих заштити има места, јесу сви теретни уговори: промена, куповина, закуп, поравнање, уступање дуга или права, деоба наслеђа и т. д.“, није тешко разумети зашто је тако. Отуда се сасвим може ставити у дужност тужиоцу да се на заштиту одмах, у самој тужби, позове, односно туженом да то, у одговору на тужбу, учини. Ако им се позивање у заштиту после тих момената не допусти, не може се рећи да се они неправично, без кривице, лишавају једног права. Када се један парничар, у року законом прописаном му, не користи извесном одбраном или експеццијом за коју зна, зар се не може са разлогом рећи да се он својевољно одриче те одбране или експецције?

Као што видимо, онај мотив који смо горе навели у прилог правила, да интервенцији треба да има места све док се спор не сврши, не може се истаћи код заштите. Код ове се не може, као код вољне интервенције, рећи да би ограничење мешања у спор евентуално одузело могућност интервенисања и таквом умешачу коме се, за тај факат да се он није до момента законом означенога умешао, не би могла пребацити никаква немарљивост. Другим речима, ограничење времена у коме може бити позивања у заштиту — ограничење прописано у §§ 94. и 106. грађ. суд. пост. — неће имати, као код вољне интервенције, тај евентуални резултат да један појединац изгуби могућност употребе једног права пре него је и сазнао да му то прво припада.

Таквим разлозима даје се бранити систем по коме позивања у заштиту може бити само у тужби или у одговору на тужбу. Систем који, осим тога што није ни мало штетан ни неправичан са гледишта онога који има право на заштиту, врло је користан и по томе што спречава позивање у заштиту у једном моменту спора када оно неће бити ни мало пробитачно по брзи свршетак парнице: у тренутку када се очекивало окончање спора икрева позивање у заштиту. Зар није боље да се то питање раније, у почетку парнице, расправи, када ће позивање у заштиту бити несумњиво од мањегг утицаја на одговлачење спора? С друге стране, пак, као што смо то горе објаснили, ова дужност парничара да се у заштиту позивају in limine litis неће бити ни од каквог уштрба по вршење њиховог права на заштиту. Ми смо видели да, и код вољне интервенције, могућност одговлачења спора услед правила, да се може интервенисати све до краја парнице, сачињава једну махну тога правила, али се, из већ изнесених разлога, морало, код вољне интервенције, прећи преко те консидације.

Напослетку, за мишљење да позивања у заштиту може бити само у тужби или у одговору на тужбу има и овај аргумент који ми сматрамо за деонизован. Како се § 65. грађ. суд. пост. тумачи у том смислу да умешач наставља, продужује парницу, било са парничарем уз кога стаје, било сам, то би онда систем, по коме позивања у заштиту има места све до првих примедба касационога суда по главној ствари, био врло опасан по заштитника. Као што је познато, заштитник одговара за штету, а онај кога он заштићује парницу изгуби (§§ 337., 338. и 340. грађ. суд. пост.). Али, право на накнаду штете има штићеник само онда, ако се је у заштиту био позвао. „Ко не тражећи заштите упусти се у парницу, на ову изгуби, нема право тражити накнаду штете од заштитника“ вели § 339. грађ. суд. пост.. Правило врло правично, јер заштитник, да га је штићеник умешао у своју парницу, ову би, у корист штићеника, можда, добио. (Ми апстрахујемо овде тешкоћу оушта ће бити, ако се утврди, да заштитник, и да је био у парницу умешао, не би спасао штићеника?). Када је тако, онда би мишљење, да позивања у заштиту може бити све до рока у § 65. одређенога, водило често том резултату: да би заштитник могао одговарати штићенику за штету, у случају губитка парнице, и у одсуству сваке своје кривице. То ће бити, поименце, онда, ако је заштитник, а зато што га је штићеник доцкан у спор умешао, у немогућности да истакне одбране или приговоре који би за штићеника порисни били. На пр. по §§ 314. и 323. а грађ. суд. пост. нови докази у незадовољству или у жалби не примају се. Парничар се позвао у заштиту тек код апелационога или касационога суда. Заштитник располаже доказима, од перемпторне важности, али их сада не може, по наведеним прописима, и

тих првих примедба, споредни умешач је лишен права да интервенише.

Наравно да примедбе, ма које оне биле по хронолошком реду, не спречавају споредну интервенцију, само ако нису по главној већ по споредној некој ствари донесене, као на пр. по питању о надлежности, изузећу (112. грађ. суд. пост.).

Главна интервенција. Закон од 17. јануара 1900 г. није дерао у §. 66. који говори о главној интервенцији. Он и данас, као и пре овога закона, гласи овако; »Кад ко држи да има право на ону ствар, о којој се две парничне стране пар-

употреба, и штићеник, и поред њих, губи спор. Међутим, да се је овај на заштиту позвао у тужби, односно у одговору на тужбу, заштитник би га својим одбранама сачувао од рђавога исхода парнице.

Остало би онда да се, у оваквом случају, штићеник одбије од тражења накнаде штете од заштитника. Али, питање је да ли би оваква солуција била закону саобразна, пошто § 339. вели, на један апсолутан начин, да штићеник неће имати права на накнаду штете од заштитника, ако се је, *не тражећи заштите*, у парницу упустио и ову изгубио. Из овога излази да ће он имати право на накнаду, ако се је у заштиту позвао. Како се, пак, по мишљењу које ми овде разматрамо, штићеник може, по § 65. грађ. суд. пост., позвати у заштиту све до првих примедба касационога суда по главној ствари, то је онда штићеник, који се је на заштиту у томе року позвао, испунио услов који се, по §§ 339. и 340. грађ. суд. пост., тражи за право на накнаду штете од заштитника. Дакле, са системом по коме позивања у заштиту може бити све до првих примедба касационога суда по главној ствари долази се или до неправичнога или до закону противнога резултата, што, свакако, није знак његове основаности.

У француском законодавству штићеник (*le garanti*) није дужан позвати се, у спору против њега поведеном, у заштиту. Он може, на свој ризик, сам парницу водити. Ако ову изгуби, онда има право тражити од заштитника (*le garant*) накнаду штете. Само овај ће се те накнаде ослободити, ако докаже да би штићеник добио спор, да се је у њему позвао у заштиту, што значи, да заштитник дугује штићенику накнаду, ако би овај парницу изгубио био баш и да ју је са њим заједно заштитник водио. (*Bonfils, op. cit. I, p. 293 et 294; Planiol, Traité élémentaire de droit civil, II, p. 466. et 718*). Дакле то питање да ли заштитник може или не одбрани штићеника може се, по француском законодавству, расправити било одмах, то јест у току самога спора који штићеник води, било доцније, по свршетку тога спора.

Наш законодавац, међутим, хоће да се то питање реши одмах, у самој главној парници, те не допушта штићенику да може, по свом нахођењу, или позвати се у заштиту у том, главном спору, или овај водити и окончати сам, па, потом, ако је га изгубио, тражити накнаду од заштитника § 339. грађ. суд. пост. тако је категорички редигован да, изгледа, штићеник не би могао, у овом последњем случају, више истицати то питање: да ли би заштитник био у стању или не да га одбрани, да га је био, у главном спору, тога ради позвао.

А кад се већ ставимо на то гледиште, да наш законодавац хоће да се питање о одговорности заштитника одмах расправи, онда се мора усвојити и овај закључак: да је штићеник дужан заштитника позвати *in limine litis*. Тек ако овај води *ab initio* парницу са противником штићеника, може се знати да ли је он у стању да штићеника одбрани. Ако би се овај могао у заштиту позвати у једном доцнијем моменту, тада би питање о одговорности заштитника, у случају да штићеник изгуби парницу, било сумњиво, пошто би, може бити, овај успео штићеника одбрани, да је одмах, у самом почетку спора, био у заштиту позван. Допустити, пак, да се, по свршетку главне парнице, то питање између заштитника и штићеника дебатује, то би било противно воли законодавчевој, да се то питање има одмах, у току главнога спора, расправи. Другим речима, врло је сумњиво да би заштитник могао овде ту дискусију повести, пошто је, за његову одговорност, штићеник испунио потребне услове позвао се је у заштиту и парницу је изгубио. Дакле, расправљено је питање о томе да ли је заштитник био у стању да одбрани штићеника, и расправљено на његову, заштитникову, штету. Овај га више, по свршетку и губитку главне парнице, истицати не може. У осталом, судска одлука о главној ствари, у исто време, садржи и осуду заштитника на накнаду штете (§ 65. став. 2. грађ. суд. пост.).

И збога ми не видимо на основу којих би законских прописа могао суд не изрећи у исти мах и осуду заштитника из тога разлога што је он би у стању штићеника одбрани, само да је раније у заштиту позван био. Закон, с једне стране, вели да ће штићеник имати право на заштиту, ако се је, у току спора који је изгубио, позвао у ову, а, с друге стране, следбеница мишљења које ми овде дискутујемо *признају право* штићенику да се у заштиту позове до рока у §. 65. означенога (односно, по III-ем одељењу касационог суда, до краја спора). И када је то право штићеника да се, до означенога времена, позове у заштиту,

ниче, и кад држи, да ће парница та на уштрб права његовог бити решена, ако се у парницу не умеша, може дати тужбу за ту ствар, или противу једне, или противу обе стране, како природа тужбе са собом доноси.

»Док се по оваквој тужби не оконча парница, дотле ће она прва застати осим ако би се видело, да ће застајање ове парнице бити од штете којој страни.

како би он могао трпети отуда што се је једним својим правом користио? Дакле, и у једном оваквом случају судска одлука гласила би и против заштитника.

Да додамо да овакву одлуку, у колико је он у питању, заштитник не би могао ни поновљењем спора уништити по том основу, што је он могао штићеника од губитка спора сачувати, да га је овај раније у помоћ позвао. Ово додајемо више ради исцрпности обраде овога питања него што би нам то требало за одбрану мишљења на које ми овде скрећемо пажњу.

Истина § 426. тач. 13. грађ. суд. пост. вели, да се поновљење спора допушта »кад је тужитељ прибавио или дознао за исправе, или друге доказе од решавајуће важности тек онда, када их није могао више у парници употребити . . . .« Али ово је други случај. У нашем случају заштитник не истиче то што наведена одредба предвиђа, већ он просто тврди да је штићеник парницу изгубио зато што га није позвао у заштиту *in limine litis*, јер би тада он могао изнети, у његову, штићеникову, одбрану, корисне доказе, које он, неблаговремено позван у заштиту, није могао истаћи. § 426. тач. 13. претпоставља да је парничар, који тражи поновљење, имао *право* доказе, по свршетку спора откривене, *уопотребити*. Међутим, заштитник нове доказе своје не би могао у главној парници истаћи, баш и да је знао тада за њих, пошто је био позван у заштиту у једном моменту, када се ти докази више нису могли употребити.

Као што видимо, долази се опет до тога закључка да се заштитник, чији је штићеник изгубио парницу само зато што се је позно у заштиту позвао, не би могао, с погледом на § 339. грађ. суд. пост., одбрани од плаћања накнаде штете штићенику. Међутим, резултат би такав био неправичан, а, осим тога, противан праву, да заштитник одговара само онда штићенику, кад он није био у стању одбрани га, а ово се може знати само тако, ако је заштитник позван у заштиту *in limine litis*.

Напоследку, да законодавац наш хоће да заштитник буде позван *in limine litis*, види се још и из ових речи §. 339. грађ. суд. пост. које подвлачимо: »Ко не тражећи заштите *упусти се у парницу*, па ову изгуби, нема право тражити накнаду и т. л.« Речи *упусти се у парницу* показују, такође, ми мислимо, да штићеник мора позвати заштитника *in limine litis*. Јер онај који подигне тужбу или на ову одговори без позивања на заштиту »упусти се у парницу, не тражећи заштите«, услов под којим, по § 339., заштитник не одговара. Што значи: да ће одговарати у одсуству тога услова, то јест онда, када се тужилац односно тужени »није упустио у парницу не тражећи заштите«, када су се, другим речима, они на ову позвали у тужби односно у одговору на тужбу.

У француском праву може се, такође, штићеник позвати у заштиту само *in limine litis*. Али ово је само у интересу противника штићеника. Законодавац не допушта да штићеник, у једном моменту када је главна парница далеко измакла, ову прекида својом *litis denunciatio* заштитнику. Ако, дакле, штићеник жели да у главној парници и његов заштитник узме учешћа као странка (*la partie au procès*), он се мора на њега позвати *in limine litis*. Тада ће судска одлука, ако је штићеник парницу изгубио, гласити и против заштитника. Иначе, штићеников парничар ће одбити штићеникову *exception dilatoire de garantie* због неблаговремености, и штићенику остаје да, са заштитником, води засебан спор о накнади штете. (*Boitard, Colmet-Daage et Glasson, Leçons de procédure civile, t. I, p. 431 et suiv.*).

Али ако претпоставимо да се је штићеник позвао у заштиту доцније а не *in limine litis* и да ту његову експенцију није противник његов одбио, већ је примио заштитника за парничара, овоме тај злодољени позив неће ништа сметати. Како франц. законодавац право штићениково на накнаду штету чини зависним од тога факта: да ли је штићеника заштитник могао или не одбрани, а не, као што то чини наш законодавац, од те околности да ли је, у главној парници, заштитник био или не у заштиту позван, то се заштитник, који успе доказати да би он штићеника одбранио био, само да га је овај раније био позвао у помоћ, ослобађа од сваке одговорности на спрам штићеника. Код нас, међутим, где је штићениково право на накнаду штете везано само за ту формалност, да је он заштитника позвао у помоћ у главној парници, не може се допустити да се штићеник у заштиту позива дружије него *in limine litis*: иначе би се врло често десило, као што смо то већ видели, да заштитник одговара штићенику за губитак спора и онда када је он овај једино својом кривицом изгубио.

»Ако обе парничне стране одбијају право мешања у парницу, дужне су то као учесници чинити.«

По нашем мишљењу несумњиво је да, пре зак. од 17. јануара 1900 год., и главна интервенција, као и споредна, није била ограничена у погледу времена у коме се имало интервенисати. Све до момента окончања парнице могао се је неко, као главни интервенијент, у њу умешати, дакле први пут и код суда касационога. Одредба §. 66. гарантује појединцима право главнога мешања, не постављајући никакве услове односно рока интрвенисања, из чега се има извести да законодавац није ни хтео да, односно тога, чини томе праву какве рестрикције. То је једно интерпретативно правило: да појединцима треба дати најширу могућу слободу, у погледу употребе средстава која је законодавац установио ради заштите приватних права. И само онда та се слобода може сузити, ако би о томе постојале нарочите законске одредбе. Напослетку, тај факат да је законодавац, у §. 65., казао категорички да се може у сваком стадијуму спора интервенисати, може се, такође, навести у прилог нашега мишљења: законодавац је сматрао за излишно понављати у §. 66. једно правило на ком је довољно, у §. 65., инсистирао.

У осталом појмљиво је зашто у опште интервенцију треба допустити у сваком стадијуму спора.⁶⁾ Када се већ интервенција сматра као средство корисно, или чак и нужно, за заштиту права појединаца, онда се она не може ограничавати на неки рок који би истицао пре момента окончања спора, просто зато што би, врло често, појединци били лишени тога средства и без своје кривице, поименце онда ако су за поведени спор, у који треба да се умешају, доцкан сазнали; доцкан, то јест после протекла рока за интервенцију означенога. У таквом случају спор би још трајао, али мешања не би могло бити. Постојао би још услов који омогућава интервенцију, постојао би још спор, али се ипак интервенција не би додунштала.

Истина, против система да мешања може бити све до свршетка парнице, истиче се ова примедба: интервенијент би се могао умешати много доцније него што је за парницу дознао; у место да интервенише одмах, што би било корисније по брзо окончање спора, он је то оставио за један моменат

⁶⁾ Интервенције може бити у свима предметима (en toutes matières) и свију јурисдикција, па чак и код судије познатог под именом le juge des référés и код Суда Касационога*, вели Н. Bonfils (op. cit. I, p. 370 et 371). Интервенција се прима, каже Garsonnet (op. cit., p. 627), у сваком стадијуму спора (en tout état de cause)*.

Да наведемо још и немачко и аустријско законодавство. За главну интервенцију §. 61. нем. грађ. суд. пост. (од 1877. год.) вели да њој има места „bis zur rechtskräftigen Entscheidung des (dieses) Rechtsstreites“ (све докле док спор не буде окончан извршном одлуком), а §. 63. ист. зак., односно времена до кога се може неко у спор као споредни умешач умешати, каже овако: „Die Nebenintervention kann in jeder Lage des Rechtsstreites bis zur rechtskräftigen Entscheidung desselben erfolgen“ (споредне интервенције може бити у сваком стадијуму спора, све до извршне одлуке којом би се завршио). Gaupp, op. cit., I, S. 146 und ff.

В. у истом списку, за споредну интервенцију у аустријском законодавству, Canstein, op. cit., I, S. 459. За главну интервенцију вели Canstein ово:

„Die Hauptintervention ist aber gar keine Intervention, sondern eine gänzlich selbständige Klage eines Dritten, welcher gegen beide Parteien eines anhängigen Prozesses als Kläger auftritt und den Gegenstand, wegen dessen der anhängige Prozess geführt wird, für sich in Anspruch nimmt. Es übt diese Klage des sog. Hauptintervenienten nach oesterr. Rechte auf den anhängigen Prozess gar keinen Einfluss, und besteht für dieselbe auch kein besonderer Gerichtsstand.“ (Главна интервенција није никаква интервенција, већ потпуно независна тужба неког трећег лица које се као тужилац против обе парничне странке појављује и које онај предмет о коме се води спор за себе тражи. Ова тужба тако званог главног интервенијента нема никаквог дејства, по аустријском праву, на већ поведени спор, и за њу не постоји никаква нарочита надлежност суда.)

када ће његово мешање, у том погледу, бити много штетније. Требало би, дакле, одредити неки рок, у коме би најдаље интервенијант, по сазнању да је парница поведена, морао се умешати.⁷⁾ Али овакав систем још мање би одговарао, него први, циљу коме би се у њему тежило. Другим речма, он би још више био узрок одуговлачења главне парнице, пошто би се морало прилично времена утрошити на то, да се извиди да ли је интервенција благовремена или не. И кад се, у овом погледу, ништа не постиже, или, тачније, постиже се нешто али то је обрнуто ономе што се жели, — онда је боље остати при првом систему. Најзад, да приметимо и то, да би се, у другом систему, морало, за доказивање тврђења интервенијентовога да није, од дана када је сазнао за парницу, протекло више времена него што треба за мешање, прибећи, у оскудици других доказа, заклетви његовој, умешачевој⁸⁾. Ово доказно средство, међутим, треба избегавати зато што је врло несигурно. А да се оно не прими, у једном случају као што је онај горњи, има овај разлог: никада не треба парничара ставити у ту дилему, да се или криво закуне, па да сачува своје право, или да ово, да би избегао грех лажне заклетве, изгуби. Поименце ово би се десило онда, када би интервенијент, који не би могао другим путем доказати да је за парницу у коју се меша дознао дотичнога дана — а то би било потребно да докаже, с тога да би се знало, да ли се је он благовремено умешао — имао да се на то своје тврђење закуне. Ако је збиља његова интервенција неблаговремена, шта ће он чинити? Да се закуне? Али то је, као што рекосмо, неморално. Да одбије заклетву? Али тада губи право интервенисања, губитак који може евентуално повући и губитак самога оног права које је он хтео интервенцијом сачувати. Има, дакле, да бира између два губитка: моралног, — а то ће бити, ако се криво закуне, и материјалног, — што ће бити, ако се не закуне. И што је овде главно, то је да интервенијент, ако не би заклетву положио, неће бити у штети зато што би тада испустио из руку неки свој материјални интерес, већ зато што би био лишен једног материјалнога права: околност која баш и сачињава овде деликатност положаја његовога. Је ли потребно да кажемо да законодавац, који има и тај задатак да појединце моралише, треба да избегава такве институције које могу појединце довести у искушења врло опасна по морал?

Ми мислимо, дакле, да је несумњиво, пре измене и допуне §. 65. од 17. јануара 1900., главна интервенција, у погледу рока до кога се могло интервенисати, била неограничена. Видели смо горе разлоге због којих је, свакако, законодавац овако ово питање решио. Од два главна система, која је пред собом имао, изабрао је онај који је више, него противни, одговарао захтевима добре заштите приватних права, а, у исто време, избегао је оне, са гледишта морала негодне, ситуације које је тај противни систем омогућавао.

Питање је сада, да ли је овако и после речених измена и допуна §. 65.? (наставиће се)

Живојин М. Перић.

⁷⁾ И само му онда допустити да се умеша у последњем моменту, када је у последњем моменту и за спор сазнао.

⁸⁾ Сличну установу имамо на пр. у случају који предвиђа § 135. грађ. суд. пост. (правдање изостанка од рочишта). Пре допуне § 502. грађ. суд. пост. од 14. јула 1898. досуђивала се заклетва и оним жалбоцима против јавне продаје, који нису били на продаји нити су на ову позвани, ако су жалбу подигли по истеку петнајестог дана од продаје. Заклетвом је жалилац имао утврдити да, од дана када је за продају сазнао — и од кога је за такво лице текао рок за жалбу — није протекло, да жалбе, петнајест дана, у коме се року имала ова изјавити. По допуни § 502. од 14. јула 1898. за сва лица која би имала право жалити се против неуредности јавне продаје рок од петнајест дана тече од дана свршене продаје (§. 503. грађ. суд. пост.).

ИСТОРИЈСКИ РАЗВИТАК ПОЛИЦИЈСКИХ ВЛАСТИ У СРБИЈИ

(1793 — 1869)

III.

Полиција у Србији од 1804. — 1869. год.

(НАСТАВАК)

15

И у једном и у другом стадијуму дужности полиције нејасне су и неодређене, а појам о њеном задатку не разликује се скоро ни у колико од појма о задатку унутрашње државне администрације. Изузетак од овога чини установа *варошких кнезова — полицаја*, чије су дужности: надзор над странцима, скитницама, чистотом, мерама, пасошима и т. д. доста прецизно и умесно одређене.

Четврти период

(1835—1869)

Уставом од 3. фебруара 1835. год., свеколика власт у земљи била је подељена на *законодатељну, законоизвршитељну и судејску*. Прве две припадале су кнезу, Совјету и *попечитељима*, којих је било шест: *правосудија, внутрени дјела, финансија, инострани дјела, војени дјела и просвештенија*, а последња судовима: *окружним, Великом Суду*, који је судио у трећем степену, и *Совјету*, чије је једно одељење судило у другом и последњем степену.

На основу чл. 76. овог устава, изишао је под 14. фебруаром ове исте год. указ кнежев о *саставу и дужностима Совјета*, у коме су, мимо осталог, одређене и дужности министра унутрашњих дела у овоме:¹⁾

1. Да чува и одржава у „цјелости“ земаљски устав, права појединаца, као и права општина, срезова и округа;
2. Да раздели Србију на округе, срезове и општине;
3. Да „устрои Статистику Србије“;
4. Да у споразуму са министром војним чува границе земље;
5. Да у споразуму са министром војним устави „*внутрену војску, која ће бити полицијом внутрености*“;
6. Да заведе „*полиције*“, и пропише опште уредбе о одржању мира и поретка у земљи и на граници;
7. Да спречава образовање тајних друштава, и да мотри на просјаке и друге скитнице;
8. Да оснује „*зданије и изда заповести у ком и по којима би се могло дати посла беспосленицима и кривцима*“;
9. Да се постара „*како ће се сиротињи помоћи и посла дати*“;
10. Да пропише правила о издавању пасоша;
11. Да подигне и уреди „*нуждне тавнице*“, и о њима се брине по уредбама које би министар правде прописао;
12. Да изналази и заводи средства за спречавање пожара и осталих несрећних случаја по градовима и селима, као и да се брине о онима који би услед оваквих случаја страдали;
13. Да настојава, да се по градовима и селима подижу здраве куће и по једном истом плану;
14. Да „*заводи заведења из којих би се у време нужде могло што позајмити људима, који би имали посла каква да сврше а немају средстава к томе*“; да се стара о трговини, занатима и подизању фабрика; даље о земљоделству, сточарству, свиларству и виноградарству;
15. Да чува шуме од штете, „*по науци шумодјелија*“;
16. Да заведе и уреди поште, и њима управља;
17. Да води надзор о мерама у јавном саобраћају;
18. Да се стара о путовима и мостовима;

¹⁾ По Сретењском Уставу министри су у исто доба били и саветници.

19. Да се стара о здрављу народа, и да „*спине уредбе, како ће се мртваци прегледати, и повраћати у живот полу-мртви, где ли ће се прави умрци закопавати, и какви гробови да им се граде*“;

20. Да води надзор над општинама, и да настојава „*да се ове међу собом братски љубе*“, и најзад

21. Да се стара о *моралу* и подизању „*обштеполезни зданија*“.

Изложене дужности првог уставног *попечитеља* унутрашњих дела у Србији, ма колико да су нејасне и неодређене у појединим правцима, ипак несумњиво доказују правилност појимања задатка полиције онога времена, у коме су ове дужности прописане.

Из њих видимо, да је *попечитељу*, поред *реда* и *безбедности*, било стављено у дужност још и старање о здрављу, *моралу, сиротињи, трговини, занатима, мерама, фабрикама, поштама, шумама* и подизању и одржању *корисних и хуманих установа*, а све ово, као што смо већ видели приликом говора о полицији у опште, било је предмет полиције западне и јужне Европе овог времена.

Несумњиво је, да је познати Димитрије Давидовић, који је радио Сретењски Устав по угледу на тадање слободоумне уставе европске, писао и ове дужности *попечитељеве* по угледу на ондашње савремене полиције. Ово је у толико пре за веровање, што је Давидовић био први уставни попечитељ у Србији и, као такав, имао задатак да изложене дужности у дело приводи.

На жалост, Давидовићево министарство као и Сретењски Устав били су врло кратког века. Иницијативом Русије, Турске и Аустрије, суспендован је овај устав само после месец и по дана његовог трајања, а Давидовићу одузето и само уређивање „*Сербских Новина*“.

У хаосу, који је после овога настао и у политичком и у државном животу Србије, полицијска власт припадала је *Државном Совјету, Војеним Командантима, Исправничествима, Срезским старешинама, Варошким полицајима и Сеоским кметовима*.

По чл. 5. *Устројенија Државног Совјета* од 29. јуна 1835. год., Совјет је, поред осталог, имао и „*да обдржава личну слободу, јавни мир и поредак; да се стара о обдржанију живота, здравља и распространенију лепог обичаја народног*“, а по чл. 14. б овог истог *устројенија*, он је могао решавати и наређивати, без одобрења кнежевог, све што би се односило на „*набљудавање полиције дневног мира и поредка, чувањем, да се зли људи и скитнице са стране у Србију не довлаче; заповедањем исправничествима, да на такове људе, на просјаке и на опаке, за које се незна, чим се занимају, и од каквог рада живе, добро пазе, и у вилајет њин враћају; и предписивањем правила, како треба пасоше давати, како ли стране пасоше прегледати, и како с онима поступати, који без пасоша у туђе место дођу*“²⁾.

Имајући, на овај начин, дужност да се стара о полицији, Совјет је под 10. августом ове исте год. прописао ова правила за *полицаје* и *полицију* у опште:

„Будући да је Управителноме Совјету до знања дошло, да је већа част полицаја наши такова, да и незна, које су и у чему се стоје дужности њине; то је Управителни Совјет у држаноме под данашњим засједању своје рјешиио, да се свима *Полицајима* нашим следујућа правила даду, по којима да се владати имају.

²⁾ Зборник 30, стр. 59.

1. Дужност је *Полицаја* пазити, на то, да се у ономе месту које полицији његовој подлежи, сваки мир, тишина и поредак во обште одржи.

2. Ваља полицај да пази на чистоту места (вароши или касабе) сирјеч, да ли се чаршија и остали сокаци чисто држе; и да се не сипа где ђубре, куда људи пролазити морају, или где би се то коме на досаду чинило.

3. Да мотри *полиција* на скитаче, сирјеч оне људе, који се никаковим радом не занимају, но од меане до меане пребијајући се своје време бадава проводе.

За овакове људе ваља да полиција одма надлежној власти јави, која ће дужна бити нужне мере према нерадину истом и скитачу предузети.

4. Бодро ваља *Полиција* на то да мотри, да ноћне патроле буду добро разређене, и да ниједан буцак не буде од патроле невиђен; к томе ваља да настоји, да патролције своју дужност, најточније испуњују и да злоупотребленија никакова не чине, о чему ће се Полиција најбоље уверити моћи, кад више пута ноћем у неизвесно време изиђе и промотри, шта патрола чини и гди се налази.

5. Полиције дужност особита је мотрити на то, да и страни, који долазе и пролазе, и слуге, који службу траже, пасоше имају, па ако се триви, те кога без пасоша нађе, таковога одма, да дужна буде надлежној власти дотерати.

6. Да мотри полиција дал' се местне уредбе набуђавају, да пази, да се сокаком не пуши или ватра носи будући се од туда лако пожар особито при великом ветру догодити може.

7. Да своје вниманије нарочито обрати на то и пазн, да ли се по чаршији тачна мера набуђава, па ако примети да се криво мери, да онога, који то чини, надлежној власти пријави.

8. Да мотри, да се не чине какви састанци или договори, у којима би се радило што противу правителства, или противу друге које власти, или вообште противу обштег благостојанија. О оваковим договорима, ако само начује полиција дужна је одма оне, који би то чинили уапсити и власти надлежној пријавити ји, која ће своје мјере у томе знати предузети.

9. Сваку од преднаведени ови дужности дужан је сваки полицај најточније извршивати, и ниједну од њи у немарност бацити, ако не жели и строгоме одговору подлећи, и званија свога лишен бити³⁾.

Што се тиче дужности *војно-полицијских старешина, исправничества и среских старешина*, оне су детаљисане кнежевим указом од 11. новембра 1836. год.

По овом указу, војни команданти били су *»верховни чувари јавног безбједија и поредка, и по тому главни полицаји у себи вожереној команди«*. Под њиховим непосредним надзором стајала су и исправничества и среске старешине, а ови последњи још су били дужни подносити им редовна шеснаестодневна извешћа о стању у својим срезовима. Поред овога, војни команданти имали су права присуствовати суђењу у исправничествима, па су, најзад, под њихов надзор била стављена и сама свештена лица.

Са поделом земље на четири војне области: *подринско-савску, моравско-подринску, дунавско-тимочку и шумадијску*, свака нахија и кнежина (капетанија) добиле су своју војно-полицијску команду, а све нахијске и кнежинске старешине произведене су у војне чинове, према својим положајима и платама, у којима су остали све до 1838. год.

Исправничества, по природи својих послова, била су једна мешавина од судских и полицијских власти. На место

ранијих магистрата и нахијских старешина, дошла су сада у сваком округу *исправничества*, састављена из судија и среских старешина, са задатком: да у градовима врше месну полицијску власт, а у округима да суде грађанске и кривичне ствари. За ове последње могло је исправничество *»у два ма по 25 штапа ударити, а више не; но на робију не може исправничество осудити никога, макар била најмања. Робију осуђује Совјет«*.

Поред овога, исправничества су водила надзор над свим осталим властима у округу, изузев војних и полицијских.

Маја 19. год. 1835. постављени су за исправнике:

Стеван Стевановић	за округ београдски,
Јевтимије Угричић	» » смедеревски,
Стеван Јевтић	» » пожаревачки,
Илија Марковић	» » крајински,
Деспот Стевановић	» » црноречки,
Јован Вељковић	» » бањски,
Вучко Мутавџић	» » крушевачки,
Милосав Перунчић	» » рудничко-пожешки,
Тодор Бојанић	» » подрински,
Миљац Трифуновић	» » ужички,
Стеван Магазиновић	» » шабачки,
Јеврем Ненадовић	» » ваљевски,
Ђорђе Парезан	» » ђупријски,
Милосав Браљинац	» » јагодински и
Стојко Стојановић	» » крагујевачки,

Сем ових сталних исправника, особље исправничества састављале су још *»одличне«* среске старешине (1—2), секретар који се није смео мешати *»у судејске послове«* и потребан број писара.

Указом кнежевим од 28. септембра 1837., исправничества су названа *магистратима*, а *»циркуларом«* Совјета од 7. новембра 1838., који је такође издат по одобрењу кнежевом, наређено је да среске старешине у будуће не заседавају у магистратима.

Дужности ових последњих, по указу од 11. новембра 1836. год. биле су, у главном, ове:

1. Да управљају војницима по заповести војног команданта;

2. Да, помоћу главних сеоских кметова, одржавају мир и поредак у свима селима;

3. Да, у друштву са два избрана кмета, пресуђују у првом степену све грађанске ствари, изузев оних где је основ спора готов новац. Ако се парничари на њихов суд не би сложили, они су их упућивали исправничеству. У делима кривичним, среске старешине имале су право казне, опет у договору с кметовима, до 25 штапа. Изриком им је било забрањено, да ма о чему суде без присуства кметова;

4. Да воде надзор над скитницама, просјацима, беспосличарима и подозривим људима;

5. Да се старају о моралу, вери, шумама, друмовима, ђупријама и да насторавају, *»да сваки своју земљу приљезно ради и у бољи цвет доводи«*;

6. Да издају пасоше људима који путују само по округу, а остале да упућују исправничеству;

7. Да данак на време купе и исправничеству предају;

8. Да мотре, *»да се фамилије не дјеле«,* и најзад:

9. Да буду *»прави полицаји«* у својим срезовима јер *»што год је дужност једног полицаја у вароши, то је старешине у његовом срезу«*⁴⁾.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

Д. Ђ. Алимпић

³⁾ Зборник 30, стр. 88.

⁴⁾ Зборник 30.

ПОЛИЦИЈСКИ ЗБОРНИК*)

Побуде за овај Зборник и циљ његов представљени су у предговору. Противу тога не би се имало ништа рећи; али о начину израде имало би се много шта казати ако не би узели у обзир време од непуних 10 месеца за које је тај посао свршен.

Тај рок и за мање опсежну књигу и мање важности — недовољан је, па је услед тога могло бити једно од двога: или је Министарство већ имало сав прикупљени материјал, кога је требало само средити; или тога није било, те је и прибирање и сређивање и штампање једновремено рађено.

Књига, која је пред нама, начин обраде њене, једном речи све прилике говоре, да је било ово последње, т. ј. да је било једновремено и прикупљање и сређивање и штампање тако рећи на дохват, целог материјала који је у Зборнику представљен. Тако се само може правдати одсуство најпотребнијих пригода за оваку књигу. Јер у овом Зборнику нема: ни хронолошког реда нити прегледне садржине за оно што је у њој штампано. Оскудица тих битних услова за сваку књигу, а за *Полицијски Зборник* који има разноврсну садржину на 1470 страна, чини немогућим „лако и брзо“ у даном моменту њиме се користити.

О систематском представљању у овој књизи не може се ништа добро казати. Не улазећи у испитивање узрока који су уредништво опредељивали за овај нехат, ми ћемо рећи: да у овом Зборнику није заступљен онај систем какав је у предговору означен, какав би требао да буде, јер ту не налазимо оно што је најглавније и што се жели постићи. На име, у већини закона није представљено све законодавство о једном послу онако како је оно постало до извесног времена, рецимо до 20. априла 1904., када је Министар донео одлуку за овај Зборник (а томе основа је у Зборнику закона и уредаба); нити опет код дотичног закона она административна акта која стоје с њима у вези, (чему је основа Зборник правила, расписа). Напротив, ту су и законодавна дела, штампана у првобитној целини, па онда засебно измене и допуне, а редовно после других њихова правила и упути.

То су општи погледи на овај Зборник. Да пређемо сад на детаље.

У Зборнику је штампано свега 678 разних одлука и то:

117 законодавних у целини, 6 у изводу. 533 административних (правила, расписа, претписи и т. п.) у целини и 6 у изводу.

По Министарствима има их: *Унутрашњих дела*: 53 законодавних у целини, и 6 у изводу; а 129 административних у целини. *Грађевина*: 5 законодавних у це-

лини, 2 у изводу; 61 административних у целини и 1 у изводу. *Војног*: 2 законодавна у целини и 1 у изводу, 12 административних у целини. *Правде*: 2 законодавна у целини, 1 у изводу и по 1 административан у целини и изводу. *Привреде*: 20 законодавних у целини, 6 у изводу, 60 административних у целини и 4 у изводу. *Финансија*: 12 законодавних у целини и 4 у изводу; 28 административних у целини. *Просвете*: 5 законодавних у целини и 2 у изводу; 16 административних у целини.

Разно 14 законодавних у целини; расписи — 210 у целини; додатак 7, законодавних 2, и административних 5 у целини.

Ради боље прегледности садржине (кад није било увиђавности уредништва да то у самом Зборнику учини) ми ћемо овде представити одељке и групе по реду како су у самом Зборнику представљене а узгред важније ствари и критички пропратити.

Ево те прегледне садржине:

Предговор I — VI; *штампарске грешке* VII.

I *Уредба о класификацији закона* страна 1.

II. *Министарство Унутрашњих Дела*, А, обухвата 2 до 459 стр. са овим одељцима: Устројење централне државне управе. (Само у изводу од §§ 1—13, са 27—28), устројеније окружних начелства. Овде има две неисправности: прва, што се *исповало* 12. мају 1839, како је и у Зборнику закона и уредаба представљено без обзира на потписе намесника, па није учињена напомена о немогућности тог датума јер до 1. јуна 1839. кнез Милош је био Владалац (и без намесника) па дакле тај је био и 12. маја 1839. — Друга је у томе што код тачке 7, одељка А, писма а, б и в, није унесено тълковање од 21. фебруара 1846. у зборнику 3 страна 106. — На страни 57 и 58 оне законодавне одлуке о набавци дрва припадају историји, јер за то важе одредбе закона о буџету и закона о благајницама.

На страни 115, Закон о административној подели... од 15. марта представљен је у само једном (4-ом) члану. Већег немара није могло бити него што је то учињено овде, а за полицијског посленика ништа прече него да зна простор своје делатности и по називима. А како жалостан изгледа о томе закон на стр. 116: која су места у Србији окружне вароши, варошице и села, где сем Београда никакву „Варош“ више не налазимо, а од „Варошица“ само 23! Већ о селима и да не говоримо — нема по имену ни једнога. Кад то није учињено уз закон о административној подели (где му је право место) требало је то учинити овде и онда би се видело: да и многе вароши до закона о административној подели нису и данас вароши (на пр. Алексинац јер је у округу нишком где је и окружно начелство); а од 21 варошице које је тај закон именован, порастао је тај број до данас не на 23 како је ту представљено, већ равно 59 (педесет девет)!

На страни 142 „Закон о окружним и среским буџетима“ оглашен је у предго-

вору за измењен и укинут. Питање: је ли измењен и у чему или и укинут — остало је да виси; а међутим тај закон по природи својој стоји у тесној вези с полицијом, те је требало његове одредбе представити онако, како оне у истини данас стоје.

На страни 186 „Додатак уредби... о механама и кафанама“ требало је за §§ 25 и 28 обазрети се на оне одредбе у Зборнику зак. и уредаба 36, страна 648 у члану 10; и 37, страна 122, члана 2; у вези са 49. страна 257, да би се једном дошло до правилног разумевања и вршења уредбе механске и отклониле оне и штетне последице које осетно утичу на законитост и ред.

На страни 220 „Попечитељству унутрашњих дела“... дата је напомена зашто нису унесене и ове раније одредбе, а тај разлог не стоји.

На страни 303 „уредба о давању заграничних пасоша“ у тачци 12 остао је *турски печат* без икакве примедбе.

На страни 459. „уредба о одбеглим женама“ ако ништа више, требала је бити доведена у везу са члановима 201 и 245. зак. о црквеним властима, и §§ 197 и 203. кримин. зак., па јој одредити вредност (ништавило).

Група „Министарство Унутрашњи дела“ има 6 подељака одељени писменима: А, Б, В, Г, Д и Ђ. — Б, закон о истражним судијама, хватање хајдука, механе и кафане, условно одпуштање криваца, сашораване села, правила о односу слугу... В, закон о штампи, јавним зборовима, избору нар. посланика. Г, уредба о прирођењу странаца, загранични пасоши и сточни пасоши, мангупи... Д, општински приходи, испити деловођа општинских, деловодство, писмоводство и књиговодство општинско и Ђ, о презименима, честитке о општенародним празницима, пандури, огласна такса за државну штампарију, одбегле жене. —

Ово је довољно да покаже сву подобност за класифицирање; јер кад се у одељку А, почиње устројством централне управе, па се ту налази и набавка дрва за огрев, кондуитлиста (а о закону о чиновницима нигде ни помена!), онда није чудо што у одељку Г, уз уредбу о прирођењу странаца имамо закон о мангуписама и циганима; а у одељку Д општински приходи и остало, док на страни 1332—1339 у групи VIII има нарочити одељак о општинама, и напослетку у одељку уз презимена и светковине штампано је решење о презимену на страни 1143. — Сравните с овима и оно што је у осталим групама и одељцима представљено у овом Зборнику, па ћете имати праву слику једне циганске вреће у којој има свачега!.....

Међутим израда ове групе II „Министарство Унутрашњих дела“ као једине која има да представи и у ширину и у дужину све сазнање о дужностима и пословима његових посленика (та њих ради и службе њихове и постала је потреба за овакав Зборник) — требала је да буде зналачки и свестрано најбоље обрађена — а она је прави булумач! —

III. *Министарство грађевина* страна 460—611. — У овом одељку махом је уне-

*) И ако се не слажемо са овим написом г. Милошевића, ипак га пуштамо у лист само с тога, што се њиме, ма и у најширим потезима истиче и оцењује вредност Полицијског Зборника. У засебном чланку уредништво Зборника одговориће на све замјерке г. Милошевића.

сен материјал из Зборника Министарства Грађевина, па се, душе ваља, то и каже не само за расписе него и законе о којима ни беле за Зборнике Закона и Уредаба као једини и меродавни извор њихов. Све то упућено је на Зборник грађевински.... Кад то знате, а на страни 490 (озго) други и трећи ред читате: »Види Зборник расписа, уредаба и Закона по струци грађевинској, страна 113—122« — онда и нехотице долазите на мисао да се запитате: па ког су ђавола унесени из Грађевинског у Полицијски Зборник и они на 150 страни кад нас упућујете на Грађевински Зборник за само ова два? На страни 466 »Железничко-полицијски закон« представљен је у §§ 1, 57—61, као да се железн. полиције не тичу сигнали, колосоци, скретнице, ограде, ни чувари пруге, нити о полиц. чиновнику који има значку, ни о публици која тумара?!

Па и то је тако рећи узето из туђих Зборника јадно и жалосно кад на страни 490 у 7 и 8 реду (оздо) вели: »§§ 3, 4 и 5 (овим се одређују категорије путова у смислу допуне § 2).« И, разуме се, ту нити су представљени путеви, које је тај закон именовао, још мање они који су у току 40 година (од 1864.) до данас израђени. Зашто је то изостављено? Зар једном окружном или среском начелнику може бити све једно знати или незнати: колико и каквих друмова има у своме подручју!

Али овде има и непотпуности јер о сечи прућа из аде Циганлије за потребу макишког пута нема ни помена (Зборник 13 страна 87.)

Уз закон о експлоатацији (562) свакако требало је поменути и онај за железнице у 35 Зборнику 83 страни. А кад почев са страном 570. говори о пошти и телеграфу онда каква смисла новој групи »Х пошта« на страни 1340—1349? Напоследку, зар је мање важно знање полицијских посленика и о оним кућицама код цркава и скела, грађевинском Савету, уређењу Министарству грађевина и грађевинском закону за Београд?

IV Министарство војено страна 612—643 (после Министарства правде) најмање је заступљено, па и оним што је ту представљено непотпуно. Сам закон о устројству војске (страна 612) који има преко 80 чланова представљен је само у 5 чланова! Поред овога још само два закона (о утврђењима и монополу барута) и никоји више. Међутим закон о војној администрацији толико је важан за полицијске органе, да би то поред овог о устројству војске требало у целини имати у овом Полицијском Зборнику.

V Министарство правде од 644—666 стране са законом о пороти (у изводу само чл. 6) и једним указом. И ако је у изводу закон о пороти, ипак се мало водило рачуна шта треба ту унети. Зар је мање важно знати ко може бити поротник од онога ко их бира? А о томе говоре чланови 2 до 5 и даље 7 члан такође важан. —

Али ако је ова група правде овде оскудна, уредништво је било галантно зако-

нима: грађанским (1253), грађански поступак (1260), кривични закон (1253), кривични поступак (1303), и т. д. само што то не иде у прилог класификавању!

VI Министарство народне привреде од 667—1005.— Они изводи из уредаба о еснафима, Управе Фондова (без правила), Задруга за узајмно помагање (Овде је погрешно штампан Зборник 55. страна 57., а треба Зборник 57. страна 55) о Класној Лутрији (такође без правила) — могли су рачат изостати, кад није срећа имати их друге у целини! Уз закон о мерама, правила (страна 728) оскудевају сликама »пошто су већ опште познате« како се тамо чини напомена. А те слике вазда имају своју велику вредност за правилност и целисходност закона. Вредно је напоменути да је у овом делу (закон о мерама) сав материјал узет из Збирке закона и расписа Мате Јовановића (1883) и ту дословно штампан (717—778).

На страни 778 »Закон о земљорадничким и занатлијским задругама«, представљен је само у 3 члана (1, 95, 98), а има 110 у сваком случају важних за полицијске посленике. Међутим о правилима ни помена! И остали закони и правила (махом) представљени су у изводу. За чудо да о Закону о потесима ни речи!

VII Министарство финансија од 1006—1102. На страни 1006 »уредбаза окружне казначеје« и ако није изреком укинута, она је фактички престала 20 децембра 1898. (Закон о државним благајницама....) То важи и за онај додаток на страни 1008.—

О решењу (страна 1100) не би било на одмет видети §§ 8, 13,..... степ. поступка и оне из грађан. поступка да би се и у колико могло правдати штампање његово. — Куд и камо било је потребе што рећи о законима: новаца, таксе, трошарине — док о свему (сем правила за вршење закона о таксама) ни помена! Многи и од унесених закона представљени су у веома скромним изводима вазда без познавања извора од куда су унесени.

VIII Министарство просвете и црквених дела, од 1103. до 1131. стране.

За закон о црквеним властима уредништво се служило оним у Пречишћеном Зборнику у коме ни помена о измењеној тачци 5, члана 43, па је тако овај члан и овде унесен (страна 1109). Па и овај као и закон о народним школама у најкраћем изводу (од по неколико чланова). У осталом никаве штете, јер Зборници просветни и онај одлука архијериског сабора неисцрпни су источници свега у односу на просвету и цркву.

IX Разно од 1132—1146 стране. Нема никаква помена у овом Зборнику зашто је ова група у којој су законодавне одлуке с брда с дола унесене. Можда су оне ту зато, што их уредништво није имало на руци раније, можда за то што им се класификација није могла одредити; али кад су унесена требало је оценити њихову вредност, на пр., за решење о часовима канцеларским (1234), које је требало упоредити са оним у просветном

(20. стр.) и оним у 30.-ом Зборнику закона и уредаба страна 185., сувише што је и о унесеном требало означити извор. Она решења о задржавању плате (1134, 1136, 1137), требало је такође довести у везу са позитивним законима (грађ. суд. пост., закон о чиновницима) па би се видело све ништавило њихово. О ономе (1139) да су практиканти служитељи није вредно ни говорити. То је, можда, некад имало своје вредности, а данас припада историји, па кад није среће, да имамо историске податке о чему важнијем, могло се и без тога проћи. Указ о празновању (1141) требало је доћи иза оног на страни 456., а она три о штетама на државним зданијама (1141., 1142. и 1143) припадају групи грађевинској где их је и требало унети. Тако исто и оно о презимену (1143) уз оне на страни 455.

X Расписи. Овај одељак, по нашем мишљењу, додаток је онима од I—IX (страна 1147.—1402.). По ономе како је груписање извршено, изгледа, да би то била друга књига Зборника. То у толико пре што су за обележавање узети понова римски бројеви од II (I и IX нема нигде!) до XIII а уз ово код понеког још и азбука. Али у ствари то је једна књига у којој ова X група представља хаос од расписа. А да би се њено постојање оправдало, у предговору је ваља да то и казано: »Онај део расписа који није био непосредно везан за законе унесене у ову књигу, штампан је одвојено..... противно ономе наводу у предговору..... И за то је грађа рађена по министарствима у чију надлежност и извршења стављен закон, уредба, височајше решење, распис, унут!«.....

На крају књиге, још има група »Додатак« (1419 до 1435) и »Регистар« (1436—1470)«. У додатку штампане су измене и допуне у Закону о штампи без везе са оним већ штампаним (251). тако и закон о јавној безбедности без везе са оним (172).

Из ове прегледне садржине коју смо узгред критички пропратили, читалац ће имати да пресуди, у колико је она, и како, подмирити ону потребу, којој је намењена. Ми пак, велимо, да је она далеко од онога што је у предговору њеном речено. А кад узмемо у обзир, да знатну већину данашњих полицијских посленика представљају махом школовани људи, онда ће, овакав Зборник изгледати једна дебла шала са најбитнијим интересима државне службе и њених посленика.

Да сведемо у главном сву вредност овог Зборника: по облику он је монструм књиге. У место да је сретна и у целу је носити, треба имати *сексану*. По садржини и циљу коме је намењена она је прави каламбур: ни каква плана ни распореда; оно што показује одступа од онога што је како тако утврђено да га представи, на пр.: грађа није распоређена по министарствима; унесени су закони без стварне вредности који припадају историји; изостављени који у тесној вези стоје с полицијском службом; унашани закони и т. д. из стручних Зборника без

паква помена Зборника Закона и Уредба; и готово у свима ни помена како је (Закон) постао и кад је на снагу ступио, док код неких фунгира и само потпис владаоца, неке излаже у целини и без правила за њих прописани; неке у истини ни важне за полиц. посленике никако и не представља, а правила им у изводу излаже; а за неке излаже првобитни текст, па за овим измене и допуне; за мношину не означаје никакав, па ни Зборник Закона и Уредба ни икоји други извор и т. д. и т. д.).

Нас би далеко одвело да чинимо сравњење и самих текстова Законодавних а како ли оних административних одлука; и околико, колико смо казали, довољан је основ за оцену, да се израда његова не може ничим похвалити!

Навод у предговору како се нису могли унети сви Закони који додирују полициску службу за то, што би то била огромна књига — изгледа смешан према ономе, што су у ову „књигу“ унесени преко 200 расписа, који су у специјалним Зборницима (министарства) већ објављени (зборници: Министарства Грађевина, Привреде и Санитетске струке били су богат материјал за овај Зборник, да би књига била не „огромне“ већ — складе (?) величине!..).

Аца Миловановић

ИСПИТИВАЊЕ СВЕДОКА

ПРЕРАЂЕНО ПО НЕМАЧКОМ

I.

Кога треба испитивати као сведока?

У низу досадањих чланака и превода „О иследнику“, „О увиђају“, „Претресу стана и личности“, изнели смо најпотребнија упутства у раду иследника на истраживању злочинних дела. Ну исход сваке савесне истраге често у многоме зависи од тога, да ли ће се као сведоци испитати сва она лица, која ма шта знају да покажу о делу, које је предмет истраге. Окривљени и оштећени увек се позивају на сведоке, али се као сведоци ретко сами јављају они људи, који би могли својим знањем о делу корисно допринети истрази. Да би се знало, како се могу пронаћи ти људи, иследник треба да ради овако:

1. Према познатим околностима иследник представи себи слику целог извршеног дела и према томе изводи закључак, у којим круговима треба тражити потребне сведоке, ако нису довољни они, на које су се позвали оштећени или други, или који су се и сами јавили. Бирање може бити из извесног круга људи, н. пр. који станују у истој кући, или из суседства; има људи, који у извесно одређено време дана стално пролазе поред места где је извршено дело, као што су писмоноше, разносачи новина, хлебарски и месарски момци, пиљарице, те и у њиховим се круговима понајчешће могу наћи сведоци, који знају о делу.

Неки пут је од користи, тамо где је дело извршено, испитати све људе од куће до куће, или у селу све одрасле људе, или у

школи све ученике извесног разреда. То је правило већ имало успеха, кад је на месту где се десило какав важан случај, идућих дана посматрано, ко пролази туда у исто време, у које је дело извршено. Како врло много људи посведневно у исти сат пролазе истим путем, могао је који од њих да сазна што о делу. За то је потребно задржати свакога од њих и питати, да ли знају што год.

У Дрезди је једно јутро у 5 сати са Албертовог моста бачен у Елбу један кофер, у коме је био снакован један леш. Идућег јутра у исти сат постављени су на месту чиновници, који су свакога пролазника питали, да ли су прошлога јутра прелазили преко моста и да ли су видели моменат кад је бачен кофер у воду.

2. *Личности које могу дати обавештења.* Полицијски чиновник треба да има у сваком месту у своме делокругу сталне поуздане људе, од којих ће добивати потребна обавештења. При том треба употребљавати оне личности, које су у могућности да најлакше дођу у додир са злочиначким светом, и које имају највише прилике да запазе све што се на улици дешава. Такве су личности нарочито кафеџије и механџије, вратари, сопственици јавних кућа, кочијаша, служитељи, зајмодавци на залог и старинари.

Ако иследник има посла у непознатом месту, за потребна обавештења нека се обрати оним личностима, које играју неку улогу у том месту, као што су н. пр. председник општине, кметови, учитељ, свештеник, жандарм итд.; они ће му пружити најпоузданије податке о месним приликама, о интересима, односима и непријатељствима појединаца, и најзад о злогласним и рђавим људима тога краја.

3. *Припомоћ штампе.* Да би се у важним случајевима могли пронаћи сведоци, н. пр. да би се обелоданило какво убиство, иследник може и преко „Полицијског Гласника“ или дневних листова учинити саопштења о нађеном стању ствари после дела и позвати све оне, који би што знали о делу или његово извршиоцу, да се јаве најближој полициској власти као сведоци. Неки пут је за препоруку објавити у новинама снимке оруђа, нађених на лицу места где је извршено дело, као и свих тамо заборављених предмета; није за одбацавање обзнањивање факсимила рукописа у циљу проналаска писца.

Приликом саопштења путем штампе иследник мора бити необично обазрив, да не би нанео штете истрази, јер злочинац бесумње чита све новине, шта пишу о њему и његовом делу, те се према томе управља. Прочита ли да је пала сумња на њега, или да је који од његових саучесника притворен, он ће увек отићи у бегство; нађе ли, да су у новинама означени и описани покрадени предмети, неће му пасти на ум, да их износи на продају или у залог, те да тако падне у сигурну клопку. За то је потребно да иследник брижљиво одмери корист и могућу штету од саопштења преко листова, те да их неки пут у корист тачног исхода истраге радије изостави, него ли напише.

У великим је варошима обичај код полициске, да један чиновник у извесан одре-

ђени сат усмено чини саопштења о свима злочиним случајевима представницима штампе, или да шаље новинама хектографисана саопштења, за што се онет редакције обавезују, да ништа више и опширније неће саопштавати о тим делима.

Врло штетно може утицати на истрагу, ако један лист пошаље свога извештача, да се свуда распитује, па као резултат свију дознавања изнесе вест, која ће бити неистинита, или пак таква, да је злочинац није смео знати. У Немачкој у том погледу још добро стоји, али у Француској иде рђаво.

Приликом истраге противу убице Пранчиџија, Горон је дошао до читавог низа важних сазнања, која су морала остати тајна. На његово велико изненађење сутра дан је нашао у једним новинама исцрпан извештај о целом том свом раду. Исто вече, чим је Горон отпустио кочијаша и кола, којима се послужио у своме истраживању, сарадник тих новина, представљајући се као велики чиновник, отишао је истоме кочијашу и заповедним тоном рекао му: „Ви сте до сада возили господина Горона; ја морам сав тај његов рад да проверим. Возите ме свуда где је он био!“ И кочијаш га је свуда возио. Код сваког лица, које је Горон испитивао, новинар се представио као Горонов старешина, и захтевао је од њега да му све понова исприча шта зна. Полиција се тако нечувено обрукала само за то, што је често показивала врло мало предусретљивости према париској штампи.

4. *Сведоци из злочиначких кругова.*

а. *Потказивачи (вигиланти).* У великим варошима, па и у нас, где има злочинаца од заната, многи се већ више пута кажњавани злочинци баве тиме, што ступају у ближе односе са којим полициским чиновником, и за извесну скромну награду проказују му намераване или извршене злочине својих другова; та своја сазнања, н. пр. где су украдене ствари или томе слично, добија потказивач у кругу својих другова. Често врло много зависи успех полицискога чиновника од тога, да ли има добре потказиваче. Тој се служби нарочито радо одају лопови; они су већим делом у окудици, пошто им јатаци плаћају једва петнаестину од вредности украдене ствари; овим путем могу лако да зараде пет или десет динара, а у важним случајевима по двадесет и више динара. У ту службу радо ступају лица, која су осуђена, па се вратила у место из кога су прогнана; њима је довољна награда бављење у месту, које им је пресудом забрањено.

Потказивач се мора тако употребити, да злочинац ни мало не примети његов рад; с тога се никад не сме узимати ни за сведока. По могућству, потказивач нигде не сме јавно да разговара са полициским чиновником, а треба да избегава и то, да ради подношења извештаја иде у полициско и длетство, већ треба да избере друго место за састанак са полициским чиновником, како ни мало не би могао пасти у очи. Ако н. пр. треба да види, да ли се извесно тражено лице налази у једном локалу, он ће сам ући унутра; ако не изађе, тиме је казао да

је дотични унутра. Ако се притвара злочинац, па се с њиме у друштву деси и потказивач, треба привидно и њега притворити, да не би остали другови посумњали на њега. Кад париска полиција тражи каквог сумњивог човека, она шаље за потказивачем на педесет корачаји полицијску стражу. Сретне ли траженога, он га поздравља на начин већ унапред уговорен са полицијом. Стража притвара дотичнога, а он и не слуги, како су га могли познати.

Доставе потказивача врло су непоуздане, и за то могу послужити лако као кажипрет у истрази. Оно што потказивач достави о злочинцу, који се често бави недељима, често може бити да је измишљотина, коју овај није могао ни сањати. Често потказивач и намерно лажно доставља, из мржње, из освете, или да би прикрио трагове својих сопствених злочина. У важним је случајевима нарочито неопходно, да се избегну штетне последице од тако непоузданих извештаја; у таквом случају иследник узима једновремено неколико потказивача у службу, и пусти их да раде, али тако, да један за другога ништа не знају; по том се сравне њихова саопштења и може се лако пронаћи истина. Такви се потказивачи већином могу употребити само за извесно време; после кратког времена њихови другови примете издајство и не дају им прилике да ма шта више сазнаду.

Употребу потказивача згодно је сравнио *Stieber*: „То оруђе треба непрестано мењати, као што и лекар баца пијавицу, која се један пут добро нашла крви болесникове.

6. Проститутке су такође згодно средство, којим се иследник може послужити за сазнавање догађаја из злочиначких кругова. Злочинци имају иначе врло извештајни предострожност у погледу чувања тајни својих недеља, али код проститутака и љубазница својих омекшају и лако им поверавају своје најдубље тајне. Полиција је опет у срећној околности да лако сазна од оваквих женских тајне злочиначке за то, што су оне увек зависне од ње, а и што су често раздражене страху, љубором, осветом или завишћу. Кад иследник посумња на извесног човека због некога злочина, треба одмах да се распита која је његова садашња љубазница, а које су биле раније. Са овим последњима можда је већ раскретио; оне ће с тога бити љуте и лако ће издати иследнику све што знају о свом пређашњем драгану.

II.

Како треба испитивати сведоке?

1. Иследнику је дужност, да, по могућству, сазна све од сведока, што би он знао о делу. Треба најпре да га пусти, да опширно прича шта зна, и да га не прекида чак ни онда, кад би му изгледало, да се овај упустио у ситнице; никад иследник не може у напред проценити, да неће и отуда што год важно произаћи. У случају да се сведок не може свега да сети, иследник ће му стављати питања о споредним околностима, те ће везама идеја можда обновити у сећању сведока оно, што је овај већ у пола заборавио.

Важно је спољно средство за испитивање сведока, ако се он пропитује на самом месту где је дошао до сазнања, о којима даје обавештења иследнику; многе појединости које види, па и сама шушкања која ту чује, утичу да се сети много чега, што би у у службеној канцеларији лако заборавио. Таква саслушања на лицу места имају и ту превагу, што лако отклањају погрешна разумевања.

Ако сведок не може тачно да определи, када је сазнао оно, што треба да посведочи, треба га подсетити на извесне дане који су од каквог значаја по народ, н. пр. на празнике, вапаре, црквене славе или друге свечаности, па му тада поставити питање, да ли се случај десио пре, после или баш у то време. Ако сељак има да определи време, иследник ће га питати, у каквом је стању било поље или воће, и какве је пољске радове народ у то време обављао.

Кад сведок не уме ништа детаљно да определи, иследник му мора поставити опширно и објашњиво питање. Да би пак то могао тачније извршити, мора знати какве споредне околности могу по неки пут постојати код злочина, рецимо, на који је начин могла бити помоћ у крађи, па онда ту околност из раније сазнати. Сведок се мора испитати о свима могућим околностима, пошто их он често не може сам да прозре, те их за то и не казује. Ако је сведок душевно ограничен, па за то мало склон да говори, треба му неки пут саопштити, да је оптужени бадио сумњу на њега или да је казао што рђаво о њему; то ће у њега изазвати раздражење и он ће на један пут почети да говори.

Потребно је, да сведок увек изјави, откуд зна оно што сведочи: да ли је сам искусио, или преко трећих дознао, или пак он то закључује. Ако је сам искусио, треба сазнати од њега, шта је било заиста у ствари, а шта је придодато приликом душевне прераде тога утиска. Ивесан човек верује да је видео нешто, што у ствари није ни видео. Он ће рећи н. пр. да је видео како је неко тукао другога; даљим испитивањем иследник ће сазнати да је он видео само како се онај спремао за бој и да је тада овај други био крвав, али да баш сам ударац није видео.

Ако је сведок видео некога, мора се сазнати од њега како га је познао, пошто је познавање само закључак основан на безброј знакова за познавање; ти су знаци у свакодневном животу довољни, али у извесним приликама код злочинних дела често могу давати места тајанственим заблудама. (вршиће се)

Д. В. Вакић

ПОУКЕ И УПУТИ

За расходовање пропалих општинских примања није надлежан Државни Савет

По предлогу суда и одбора општине б..., збор исте општине донео је одлуку: да се расходује извесна сума, коју оп-

штина има да прими од бив. рачунополгача, а која се нема од куда да наплати.

Ову одлуку суд општине б... послао је на одобрење Државном Савету.

Државни Савет вратио је општинском суду нерасмотрена акта овог предмета, пошто овде није случај ни претпоследњег ни последњег става чл. 33. закона о општинама, а Савету ни једним другим прописом тога закона није стављено у дужност да расматра одлуке о отуђењу општинског покретног имања.

Одлука од 6. априла 1905. год. № 2158.

За расматрање жалби противу решења, донесених на основу §. 22. уредбе о механама, Државни Савет није надлежан.

Начелнику среза колубарског достављено је, да М. Л., из Венчана, обавља механску радњу у Венчанима, на коју нема личног права.

Узет на одговор за ово, М. Л. је, код среске власти, изјавио: да радњу механску у Венчанима упражњава С. Д., механџија из Аранђеловца, за коју је поднео и пореску пријаву. Он сам пак нити има личног механског права, нити је погођен код С., већ је овоме помагао око намештања радње, и он га одредио за руковођа исте, како би могао себе, као пуки сиромах, издржавати.

С. Д. на овом саслушању изјавио је: да је заиста његова радња у Венчанима, а М. Л. је у њој само његов деловођа.

Пресудом својом од 2. априла 1904. године, начелник среза колубарског, а на основу §. 22. уредбе о механама, казнио је жалитеља и С. Д. са по 25 дин. новчане казне, забранив им упражњавање механске радње у Венчанима све дотле, док не испуне услове, прописане законом, пошто механско право, које има С., не може служити као правни доказ за упражњавање ове механске радње у Венчанима, једно, што С., према извешћу начелника среза јасеничког, са истим правом упражњава механску радњу у Аранђеловцу, а друго, што он лично не упражњава и ову радњу у Венчанима.

Ову пресуду одобрило је начелство округа београдског, а решење начелства Министар Унутрашњих дела решењем од 8. јула 1904. године П№ 18890.

По изјављеној жалби, Државни Савет огласио се за ненадлежног, одлуком својом од 22. фебруара 1905. год. Бр. 916., пошто се предмет жалбе не тиче административног спора, у смислу чл. 48. саветског пословника, већ питања о казни жалитељевој за бесправно механисање.

Могу упражњавати радњу димничарску и учествовати при јавним лицитацијама и давати понуде за чишћење димњака и они димничарски мајстори београдски, којима немају одређен рејон.

Д. А., мајстор димничарски, обратио се Министру народне привреде и молио, да му се одобри, да може учествовати при јавним лицитацијама и давати понуде за чишћење димњака на зградама држав-

ним, друштвеним и других надлештава у Београду.

Од овога тражења, одбијен је решењем Министра народне привреде, на основу правила о уредби еснафа димничарског, пошто нема одређени рејон, јер по чл. 3. и 4. поменутих правила само они димничари, који добијају сталан рејон у општини, могу чистити димњаке на приватним као и државним и јавним грађевинама.

Противу овога решења, изјављена је жалба Државном Савету, у којој је жалитељ навео, да се њему као признатом мајстору од стране еснафа не може, на основу поменутих правила, забрањивати упражњавање димничарске радње само за то, што му суд општине београдске није одредио рејон.

Државни Савет нашао је, да је решење Министра народне привреде правилно, у колико се односи на чишћење димњака на приватним зградама; али да исто не одговара закону у оцени питања о праву на чишћење димњака на јавним и државним грађевинама, јер је, с погледом на ово питање, (покрећуто ранијом жалбом истог жалитеља, изјављеном на решење Министра народне привреде од 23. октобра 1901. год. № 5056), Државни Савет раније донео одлуку: да се ни по закону, ни по правилима о уређењу еснафа димничарског не може жалитељу као признатом мајстору забрањивати упражњавање свог заната.

Ово посматрање усвојио је и Министар народне привреде.

Један случај из чл. 14. закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља.

С. Т., указом од 21. марта 1901 године, постављен је од секретара Министарства грађевина за нижег војног административног чиновника III класе, а с унапређењем од 129 динара годишње. Претписом Министра војног од 29. истог месеца, дакле после недељу дана од указа, упућен је да *по потреби* иде у Зајечар.

По одласку у Зајечар, С. Т. је поднео рачун за накнаду селидбених трошкова, по чл. 14. закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља, од 1892. године, и тражио да му се исплати 389/30 динара,

Командант тимочке дивизијске области решењем од 4. јула 1901. године ЕМ 4023 одбио га је од овога тражења.

Решење командантово, по жалби одобрио је Министар војни решењем од 7. јуна 1901. год. БМ 9974., нашавши, да жалилац нема права на накнаду сеобног трошка за то, што је при постављању од секретара министарства грађевина за нижег војно-административног чиновника III класе добио унапређење, а чиновницима грађанског реда, кад пређу у војну струку с унапређењем, па им се распоредом после одреди служба, не припада накнада сеобних трошкова, и ако у самом указу није одмах назначено и место, јер се тај распоред има сматрати као *допуна указа*.

По чл. 2. закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и

служитеља, право на селидбину имају само они, који се „по потреби државне службе“ премештају из једног места у друго, ако су били „већ постављени“, што значи, да чиновник само у том случају има право на накнаду сеобних трошкова, кад *већ функционише*, па се у истом звању, односно с истом платом, премешта у друго место због државне потребе, — што овде није случај са жалитељем, коме се ни по чл. 33. закона о устројству војске не може дати накнада сеобних трошкова.

По изјављеној жалби, Државни Савет, одлуком својом од 12. марта 1902. год. Бр. 950, одобрио је решење Министра војног, као правилно и на закону основано.

За више утрошену воду, услед покварене инсталације водовода у згради, одговоран је сопственик.

М. М., олд. пензионар, молио је суд општине београдске, да га ослободи од плаћања вишка утрошене воде услед покварене његове инсталације за одвод воде. Како је прегледом водомера и инсталације утврђено: да је водомер тачан, а да вишак у потрошњи воде произлази због покварене инсталације сопственикове, општински суд одбио га је од тражења да се ослободи плаћања. То решење одобрио је и Министар унутрашњих дела решењем од 3. маја 1902 године ПМ 10020.

У жалби изјављеној Државном Савету противу тога решења, жалитељ је навео:

Да управа водовода није вршила пропис чл. 18. правила за везивање новог водовода, по коме се количина утрошене воде има свака три месеца контролисати. То контролисање није уредно вршено, нити је контролор општине прегледао водомер и цеви како то наређује чл. 21. истих правила. А кад то није вршено, онда ни он, као сопственик, није био у могућности да зна: је ли инсталација тачна и колико он управо троши воде. Према томе, мишљења је, да не може бити одговоран за више утрошену воду, кад се Управа водовода није придржавала правила и одговарала својој дужности.

Државни Савет нашао је, да је решење министрово правилно, па је одлуком од 13. октобра 1902. год. № 6534 жалбу одбацио као неумесну.

Полицијска власт надлежна је да улази и у оцену питања о државини непокретног имања, с обзиром на прописе §§ 201. и 202. грађанског закона, кад се приликом извршења појави спорно питање о својини.

Министар народне привреде актом својим од 4. јула 1901. год. ШБр. 6483. представио је начелнику среза посавског, како је утрина општине сремчићке подељена у 1885. години сељанима исте општине (сада општине вел. моштаничке), да је уживају за 6. година; да је рок томе уживању давно протекао, а сељани дату им земљу изорали, искрчили и подигнуту шуму исекли, и тиме општини штету нанели, с тога је наредио: да начелник срески дотичним сељанима изда решење, да дату им земљу на уживање уступе општини у року од месец дана. У тој цељи

послао је начелнику списак дотичних сељана од 4. јула 1901. године ШБр. 6483., којима је општинска утрина раздана.

Илија Т. и браћа му из Вел. Моштанице, од којих је се такође имала одузети општинска земља, изјавили су на свом саслушању код среске власти: да нису добили никакву земљу од општинске утрине на уживање, већ да је све имање које уживају, њихова својина, и да на исто порез плаћају.

Начелник срески, на основу послатог му списка из Министарства, а с погледом на то, што сви сељани, у списку означени сем малог изузетка, признају, да су им означена земљишта у списку дата на уживање од стране њиховог села с тим, да иста после 6 година уступе општини, — решењем својим од 10. јула 1902. године № 6941. одлучио је: да се и од Илије Т. и браће му одузме у списку означено земљиште, кад решење постане извршено; а у исто време упутио их на парницу, те да путем ове докажу својину, ако се успеху надају.

Ово решење среске власти одобрено је од стране начелства и Министра унутрашњих дела.

По наведеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 24. марта 1904. год. Бр. 2465. поништио је решење министрово из ових разлога:

„Списак, који је Министар народне привреде послао начелнику среском, у цели извршења његове наредбе о одузимању у њему означеног земљишта од сељана, није ни оригинал, ни оверен препис списка о подели утрине општине сремчићке у 1885. години, с тога не може престављати пуноважан доказ о томе: да је спорно имање, као општинска утрина заиста подељено жалиоцима у 1885. години са роком уживања од шест година. Према томе, и кад жалиоци не признају плодуживање као основ досадањој њиховој државини спорног имања, већ наводе, да је њихова својина од старине, онда је полицијска власт с обзиром на њихову дуггодишњу државину, требала ово спорно питање да расправи према пропису §§ 201. и 202. грађанског законика, а не с позивом на § 395. кривичног законика.“

Један случај о надлежности Државног Савета за разматрање зборских одлука о отуђењу непокретног имања, и за оцену питања о правилности састава гласачког одбора, који ће на збору заседавати.

Ч. Р. и П. А., из Д. Ступња, обратили су се молбама суду општине доњо-ступањске, да им се, у смислу чл. 33. закона о општинама, да по један хектар од селске утрине на уживање, као сиромашнима и слабог имовног стања.

Збор општине доњо-ступањске, на дан 25. септембра 1903. године, донео је одлуку, којом је одбацио ове молбе.

Противу ове зборске одлуке, молиоци су изјавили жалбу Државном Савету, у којој су навели, да је радња збора неправилна, јер су сви чланови гласачког одбора неписмени, те су гласови бележени, како се хтело.

Државни Савет предходно је ценио питање о надлежности Савета за разматрање овог предмета, па је нашао, да је Државни Савет, према последњем одељку чл. 169. закона о општинама, надлежан, пошто је жалба управљена противу неправилности у зборској радњи.

За овим је Савет нашао, да су наводи жалбе без вредности, јер, по тач. 16. чл. 84. зак. о општинама, лица, од којих се коцком бира гласачки одбор за овакве зборове, не морају бити писмена; међутим жалитељ ничим не доказује, нити се актима утврђује, да су гласови на овом збору неверно бележени. С тога је, одлуком својом од 28. октобра 1903. год. Бр 7014., одбацио жалбу као неумесну.

Један случај из § 9. закона о местима.

Т. К., овдашњи, обратио се Управи града Београда и тражио дозволу: да на Лаудановом Шанцу, ван варошког реона, на свом имању, подигне једну зграду. Од овог тражења одбијен је решењем Управе града Београда од 19. фебруара 1902. године ГМ 191. Ово решење одобрио је и Министар Унутрашњих дела као умесно и на закону основано.

Државни Савет, коме је жалба изјављена, одлуком својом од 26. септембра 1902. године № 6535. поништио је решење Министрово, са ових разлога:

По § 9. допуна закона о местима од 16. јуна 1866. године, изузетно, ван рејона вароши могу се подићи летње куће за уживање, и зграде по баштама и виноградима.

Па како је жалилац поднетим уверењем општинског суда доказао, да је земљиште, на ком жели подићи зграду (за виноградара и себе, за седење у време бербе) виноградско и засађено виновом лозом, онда је он противно поменутом законском пропису одбивен од тражења, да му се дозволи подизање зграда, у молби означених.

Разлози Управе вароши Београда, на основу којих је одбила молиоца од тражења, и то: ненасељеност Београда у садашњим рејонским границама, незгода за надзор и безбедност, као и тешкоће за саобраћај, осветљење, и воду насељених кућа ван рејона, које је Министар окалбеним решењем огласио за умесне, — не могу потрети важност поменутом § 9., као законском пропису, који је једино мерило за правилну расправу овог питања.

Решење надзорне власти, којим је прекинута истрага над општинским часницима, не подлежи разматрању Државног Савета.

Ж. Б., председник општине З..., оптужен је за многе неуредности и неправилности, почињене у званичној дужности.

Надзорна власт повела је истрагу, па иследивши кривице оптуженог, нашао је: да не постоји ни један навод у тужбама, те је с тога, а на основу чл. 156. закона о општинама, прекинула даљи ток ислеђења, и о томе известила тужиоце.

Незадовољни овим, тужиоци су изјавили жалбу Државном Савету, налазећи,

да је рад надзорне власти неправилан са ових разлога:

1. што сведоци на свој исказ нису заклети;

2. што је оптужени председник извршио једну пресуду истушне природе, ма да је она већ била застарела;

3. што није саставио буџет и општинске рачуне;

4. што на извесним предметима није прилепио таксу, и

5. што је допустио, да велика сума порезе остане на дугу.

Државни Савет одлуком својом од 10. маја 1905. године № 3074. одбацио је жалбу као ненадлежној власти поднесу, налазећи, да ни једним законским прописом није овлашћен да и овакве предмете разматра.

М. В.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

I

Учињена су нам ова питања:

Суд општине трнавске, актом својим од 12. априла ове год., Бр. 683. пита:

»Овај суд, актом својим од 5. фебруара ове године, послао је свој буџет на одобрење г. Министру финансија, а уз буџет послао и све податке, који се траже т. 4. чл. 42. закона о окружним, средњим и општинским буџетима, у који ред података спада и школски буџет, одобрен од стране окружног школског одбора.

Стопа приреза, за покриће издатака чисто по општинском буџету, износи само 18%, а прирез школски, по школском буџету, износи 104,90%, јер општина подиже нову школску зграду.

Г. Министар финансија вратио је општински буџет са наредбом, да суд и одбор сведу стопу приреза за оба буџета и школски и општински на 40% или на 50%, па да буџет иде Државном Савету на одобрење.

Моли се уредништво да изволи дати обавештење: да ли сме општински суд да сведе укупан прирез на 40 или 50%, кад општински прирез, намењен чисто општинским потребама, не прелази стопу од 18%, а остатак је по буџету школском, који је надлежно одобрен по закону о народним школама, и да ли га г. Министар сада у опште сме мењати.

На ово питање одговарамо:

По закону о окружним, средњим и општинским буџетима, који још важи, јер закон о уређењу округа и срезова, којим се овај мења, још није потпуно уведен у живот, г. Министар финансија одобрава општинске буџете.

Позван да води финансијску политику земље, он је нашао, да пореска снага народна не сме да се оптерети огромним помесним прирезима на штету главнога њенога задатка, државног пореза, па је по горњем закону узео у своје руке и контролу ових приреза, били они одређени ма којим законом и у ма којој сврси.

Тако је он расписом својим од 14. децембра 1904. год. Б.Пр.Бр. 7450. наредио,

да у састав општинског приреза улази и сума, која је намењена за издржавање и подизање школа, и да целокупна стопа приреза ни у ком случају не сме бити већа од 50% за сеоске општине.

Како се оваквом гледишту Министровом не противе ни одредбе поменутог закона о буџетима, нити се, пак, из закона о народним школама, а имено из онога факта, да школске буџете утврђују школски одбори, може извести противан закључак кад целокупна стопа премаша суму, коју предвиђа закон о буџетима, онда су наређења г. Министрова обавезна за општине.

Према томе суд и одбор морају да прераде и општински и школски буџет у смислу примедба г. Министрових.

Кад ступи у живот и чл. 108. закона о уређењу окр. и срезова, онда г. Министар неће више имати права да смањује општинске прирезе, кад нису већи од 50%, јер по тач. 17. овога члана, буџете општинске, са прирезом до 50%, одобравају окружни одбори.

II

Један општински писар пита:

Као што је познато уредништву, порез државни по сеоским општинама куће општински судови.

Пореска одељења не задовољавају се, што општински писари морају да остављају знатне, чисто општинске послове, и да књиже овај порез, него при предајама пореза траже чак и то, да ови прорачунавају проценте појединих приреза, и по овима наплаћене суме деле по облицима.

Моли се уредништво да изволи објаснити, да ли су општински писари дужни да ово раде, јер је ово тако тежак и дангубан посао за њих, да им одузме најбоље време рада, на штету осталих општинских послова.

На ово питање одговарамо:

По II делу упута за вођење пореског дневника од 1. фебруара ове године Пр.Бр. 3209., општински писари само уводе у дневник наплаћене суме.

Кад дође дан предаје наплаћених сума пореском одељењу, онда је лице, које порез прима (позезник) дужно да само изнађе рачуном колико од наплаћених сума припада коме пореском облику, а колико прирезима.

Како се из упута види, ова је дужност нарочито одузета од општинских писара и наложена порезницима у тој намери, да се избегну грешке, које се лако могу учинити при изналагању процената и деоби на облике.

Нека, дакле, општински суд слободно остави овај посао одељењу, јер му га оно не може силом наметнути.

III

К. Ж. Б. општински писар пита:

»Пресудом суда општине добро-долске, од 1. новембра прошле године, кажњен је Ц. П. са 60 динара за истушну шумску кривицу.

Пресуда ова саопштена му је истога дана, и како се он није жалио, то је постала извршном 4-ог истог месеца.

Од тога времена па све до 12. марта ове године, ова пресуда није извршена, те је, тако, протекло 4 м-ца и 8 дана, услед чега је по чл. 109. закона о шумама застарила.

12. марта суд је наплатио казну од Ц., дакле извршио пресуду егзекутивним путем, јер се овај бранио застарелошћу и није хтео драговољно да плати.

Суд општине добро-долске сматра, да ова пресуда није застарила, јер је вели, њена застарелост прекидна тиме, што је Ц. с времена на време зват, којим позивима није следовао, па је то на полеђини пресуде увек констатовано.

Овакво гледиште као да је одобрила и надлежна полицијска власт.

Моли се уредништво за обавештење, да ли је ова пресуда била застарила, и да ли је њу суд смео извршити?

На ово питање одговарамо:

Пресуде за иступне кривице, које су предвиђене тачком 2, чл. 90. закона о шумама, застаревају по чл. 109. за три месеца, од дана када су извршене постале.

За прекид застарелости важе наређења §. 396. кр. закона, а по овоме наређењу застарелост пресуде прекида се само бегством кривца и ничим другим.

Како у овом случају, о коме је реч, кривац није био у бегству, већ у домањају власти, то није могло бити ни речи о прекидању застарелости, и чим је прошло три месеца од дана њене извршености, није се смела извршивати.

Према овоме гледиште суда општине добро-долске погрешно је, и Ц. има право на повраћај наплаћене суме.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Невино умрла. — Тек сада, после раних 40 година, у Олденбургу је утврђена невиност једне младе служавке, која је била из боље куће, сирота, али честољубива. Умрла је драговољно из страха од незаслужене казне. Газда, кога је служила, набедио је, да је она украла један златан прстен, па јој је претио да ће је ухапсити, ако га не врати. Она је одлучно одбијала од себе, да је то извршила, али газда је остао при својој претњи, те она из страха од казне оде и скочи у воду. Сада су у тој кући претресали искварени и рабатни патос у снавахој соби истога газде и нашли су поред пукотине испод једне даске тај нестали прстен. — Бивало је и до сада врло често сличних случајева, истина не са толико жалосним свршетком, и они би требали да послуже као наук газдама, те да увиде са колико треба предострожности да владају, кад хоће да баце кривицу за што год на своју службу.

Опасне забаве. — Да би један пут видели катастрофу на железници, два дечка од 13 и 14 година покушала су да намерно, погрешним намештањем скретнице између Питоа и Нариза, учине да се два воза сударе у путу. Опасност је била за

времена опажена и отклоњена. — Сличан случај јављају из Дижона, како је један двадесетогодишњи човек пометао на железничке шине, огромно камење а то је учинио, вели, за то, да један пут створи себи стварну слику „како воз искочи из шина“, о чему је толико пута слушао.

Скоро је опет ухваћен и кажњен један млад човек, који је сада као већ неколико пута, повикао да му се појави пожар и звао је пожарну чету. На саслушању је изјавио, да му је мотив за ово дело био тај, што ужива и што му чини необичну радост кад види како пожарна кола у највећем трку јуре кроз пуне улице света. Разуме се, да је полиција умела да опамети ове весељаке.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Непознати зликовци, ноћу између 19. и 20. тек. м-ца ухватили су у реци Јабланица Радивоја Томића из Похуте, општине ребељске ср. ваљевског, када је се од суднице враћао

вршили Тома Јевтић, из Грачанице, среза азбуквачког, и Милан Максимовић, из Гориче у срезу рађевском окр. подринског, који су још 1900 год. као оглашени хајдучи пребегли у Турску и тамо живели у близини Плевала, одакле су готово сваке године, упадали ради пљачке у ваљевски или подрински округ. Један је од зликоваца раста повиоког, сув, више промањаст, косе са свим црне, бркова малих, стар 30—35 година, не брија се, али не носи ни браду, јер има само маље: на врату с леве стране има два младежа: један испод другог. Оваквог је изгледа хајдук Тома, а он се за таквог Радивоју и показивао. Други је раста средњег, дежмекаст, плав, бркова краћих и прилично густих. И овај опис слаже се у свему с описом хајдука Милана. Оба зликовца имали су на себи половно одело од шајка, копоране и фермане, на главама шубаре а на ногама опанке с дебелим ђоновима. Од оружја имали су мартинке и револвере, а и од ухваћеног Радивоја отели су једну коњичку пушку од седам пука и један ципни револвер. — Препоручује се свима полицијским и општинским властима, нарочито оним према турској граници да предузму најживље и најенергичније мере за проналазак ових зликоваца. У овом циљу износе се и слике Томина и Миланова, које су добављене из Плевала још у 1901. год.

Тома Јевтић

Милан Максимовић

својој кући, па су га одвели у планину Медведник и ту држали до 22. овог м-ца у вече, док им Радивојев брат није донео и дао 2000 динара, после чега су га пустили и утекли. По свима околностима изгледа да су ово дело из-

Ђорђе Маринковић, бакрчар, циганин из села Брзе воде, среза жабарског, окр. пожаревачког, пре неки дан кад је био код Миленка Школића, циганина из Мрамораца, среза јасеничког, украо је једну кобилу стару 5 год., дакле беде, у левом оку ћораву. Препоручује

се свима полицијским властима да Ђорђа живо потраже и нађеног спроведу начел. ср. јасеничког с позивом на Бр. 10992.

Живко Пауновић, из Пољане у ср. пожаревачком, бив. слуга код Тодора Ђорђевића, хлебара из Гроцке, ноћу између 22—23. тек. м-ца украо је своје газди: 48 дин. у сребру, 88 дин. у никлу и један штофани полован капут зеленкасте боје, па је по извршеној крађи побегао незнано куда. — Живко је стар 17—18 година, омањег је раста, декмекаст, смеђ, од одела има на себи жућкаст капут и панталоне од беличасте материје, на ногама опанке нештављене, а на глави шубару. — Нека га све полиц. и општинске власти живо потраже и пронађеног са покрађом спроведу начел. среза грочанског с позивом на Бр. 7126.

Обрада Јовановића из Буровца у срезу млавском, окривљеног за крађу, тражи начелник среза ресавског. Обрада је стар око 30. год., висок, плав, има црно сукнено одело, на глави шајкачу, на ногама опанке; раније је био у служби као финансијски стражар. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њим нареду потеру и у случају проналаска стражарно га спроведу начелнику среза ресавског с позивом на Бр. 10168. — АБр. 828.

Стојан Стојановић „Фујор“, један од најопаснијих наших заиковаца, који је године 1898. осуђен на 20 година робије због разбојништва са убиством, 20. тек. м-ца побегао је из вишког казненог завода, у који је преведен из београдског казненог завода 5. јануара ове год. Стојан је родом из Бел. Јасике, среза и

округа крајинског, високог је стаса, добро развијен, приомањаст, очију смеђих, образа дугачких, с чела је ћелав, у горњој вилици с преда нема два зуба, услед чега шушка при говору. У времену бегства имао је на себи капут, прелук и панталоне од црног шајка, на глави шубару, а на ногама ципеле. Наредује се свима полицијским и општинским властима да «Фујора» у својим домаћинама најенергичније потраже, и у случају проналаска под јаком стражом спроведу Управи вишког казненог завода с позивом на Бр. 1030. Пограничне власти према Бугарској и Румунији нека пажљиво мотре да бе-

гунац не пребегне у ове две државе, у којима је живео дуже време пре осуде. УБр. 17722.

Гмитар Ђорђевић, из Смиловца, побегао је 27. фебруара текуће године из Пожаревачког Казненог Завода, где је издржавао две године затвора по осуди Великог Војног Суда, и до сада није пронађен. По његовом бегству одмах је нестало и жене му **Варадинке**, са мушким дететом од годину и по дана. Гмитар је стар 26 година, приомањаст, бркова црних малих, браде кратке црне, средњег раста, у сељачком оделу. Варадинка је стара 26 година, смеђа, плавих очију, у сељачком оделу. Моле се све полицијске и општинске власти, да их живо потраже и нађене стражарно амо спроведу. — Бр. 3633. Из канцеларије начелника среза ражањског 18. маја 1905. год. у Ражњу. (АБр. 829).

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Младен Бабић, Родом је из Аустро-Угарске, али је још као дете прешао у Србију и у накнаду за ukazано му гостопримство године 1898. извршио је у Београду 16 крађа у друштву са Николом Марићем и Савом Вуковићем, од којих је први родом из Хрватске, а други из Славоније. За ове крађе Никола је осуђен на 20, а Младен на 10. год робије у тешком оку, док је Сава још за време истраге по-

тамо није био добре среће, јер је од стране начелства ухваћен и осуђен на прогонство у Аустро-Угарску. Ова пресуда односно прогонства извршена је над њим преко Управе гр. Београда 19. овога месеца са актом бр. 17461.

Пошто се Младен до сада неколико пута враћао из прогонства, а међутим отворено изјављује да он не може да живи другим, часним животом, то му износимо најновију фотографију и позивамо све полицијске и општинске власти, нарочито оне према аустро-угарској граници, да на његов повратак у Србију обрате најстрожу пажњу, а у случају извршеног повратка да га казне за повраћај из прогонства и поново прогнају.

Младен има 29 год., висок је 1.59 см, развијености је обичне, косе и браде смеђе, леђа носа изломљених, чела право. Од особених знакова има две белеге од посекотине у облику праве линије, величине 1 см., обе на левој руци, од којих се прва налази на спољној страни шаке између палца и кажипрета, а друга на корену палца. Поред овога, на задњој страни листа леве ноге има белегу од ране, кружног облика, чији је пречник дугачак $4\frac{1}{2}$ см.

Треба још имати у виду да се Младен, у циљу прикривања раније осуде, издаје скоро увек под лажним именом, где год мисли да га неће познати.

бегао из затвора Управе гр. Београда и све до данас остао непронађен.

Од досуђене му осуде Младен је издржао свега половину, а остало му је опроштено у путу највише милости. У слободу је пуштен јуна месеца 1903., године ваљда само с тога, да би опет продужио свој стари занат.

За ово кратко време од како је у слободи допадао је неколико пута затвора у Управи гр. Београда. Када је прошлога лета једном приликом затворен код њега је претресом нађено 30 дин. у новцу, сребрн сат и ланац, и још неке ствари, за које се истрагом утврдило да су једнога Земунца, кога је он био опљачкао. За ово дело био је осуђен од стране аустро-угарских власти.

По издржаном затвору, почетком овога месеца, Младен је опет прешао у Србију, али овога пута не у Београд, већ у Шабац, но ни

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Нађен леш. 2. тек. м-ца према државном расаднику у Смедереву нађен је на дунавској обали човечји леш, који је већ био прешао у трулеж и чија се идентичност није могла утврдити, пошто су му коса и лице били смакнути. Леш је дугачак 1-70 метар, добро развијен, по мишљењу лекарском био је више од три месеца у води. Од одела је имао на себи блузу, прелук и чакшире, на ногама беле чарапе и сарачке опанке. По кроју одела и по знацима изгледа да је био Банаћанин. Претресом одела нађен је само један календар «Честитка» за 1904. год. без икаквих забележака. Скреће се пажња како властима, тако и приватнима, ако би могли дати каква обавештења о овоме лешу, да о томе известе одмах начелство округа смедеревског или уредништво «Полиц. Гласника.»